

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Christiane Helen Moi

BARNEVERNETS PRESTISJE
EN TEKSTANALYTISK STUDIE AV «BARN I
RISIKO/SKADELIGE OMSORGSSITUASJONER»

Masteroppgave i Sosialfag

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for Samfunnsfag

Sammendrag

Jeg ønsker med denne oppgaven å rette fokus på utvalgte tekster i den barnevernfaglige boken «Barn i risiko/Skadelige omsorgssituasjoner». Jeg vil se på hva tekstene gjør, det vil si at jeg vil se etter hva slags forståelser av barnevernsarbeidet og dets involverte som boken kan være et uttrykk for. Jeg vil derfor se etter hvilke diskurser boken forstås å trekke på, og hvilke den fremmer.

Oppgaven er en kvalitativ tekstanalyse. Som teoretisk rammeverk baserer jeg meg på sosialkonstruktivisme med hovedvekt på Peter L. Berger og Thomas Luckmanns redegjørelse. Som metodologisk tilgang til analysen tar jeg i bruk diskurspsykologi.

Mitt analysemateriale består av bokens forord/leseveiledning og tre innledende tekster til tre ulike kapitler. Jeg har dessuten valgt ut syv av bokens i alt 22 eksempler/kasusfortellinger.

Jeg stilte flere analytiske spørsmål til tekstene som innebar å se etter hva forfatteren forventer av sine lesere, og hvordan forfatteren posisjonerer seg.

Jeg lurte også på hvordan barnevernsarbeideren konstrueres i lys av andre aktørgrupper. Jeg var i tillegg interessert i å finne ut hvordan teori ble skrevet frem, og til sist hva som forstås som godt barnevernsarbeid.

Analysen viser at godt barnevernsarbeid handler om å se etter mønstre hos brukerne. Jeg fant at brukerne ofte tildeles stereotypiske identiteter, og at dette gir grunnlag for barnevernsarbeidet som handler om å se etter mønstre. Godt barnevernsarbeid er også et handlende barnevern, og handlingene er ofte rettet mot omsorgsovertakelse av barnet. Analysen viser en hierarkisk rangering av barnevernsarbeideren og andre yrkesgrupper, hvor barnevernsarbeideren løftes opp i hierarkiet gjennom å være den eneste med barnets perspektiv.

Analysen viser at boken tilbyr konkrete verktøy til barnevernsarbeidet, og på denne måten kan boken forstås å heve prestisjen i barnevernsarbeidet. Dermed trenger ikke barnevernsarbeideren å sette jobben ut til andre, eksterne yrkesgrupper.

Summary

In this thesis I will concentrate on a book that is used in the education and practice field of child welfare. It's a Norwegian book and the translated title will be «Children in risk/Harmful caring situations». I will look for how working with child welfare is understood in the book, and what understandings it might produce.

This thesis is a qualitative textual analysis. As theoretical foundation, I will use the theory of social construction based on Peter L. Berger and Thomas Luckmann.

I will also use theory of discourse psychology as a methodological tool in my analysis.

My textmaterial for this analysis is the books preface and three short introductions for three different chapters. I have also chosen 7 of the books 22 case narrative.

The analytic questions I had in the beginning, was to try to find what the writer expects of his readers, and how he creates his position. I also wanted to see how the “child welfare worker” was constructed in light of other welfare workers. I also wanted to look in which way the book presents theory. I wanted to understand what is presented as good work when it comes to child welfare.

My analysis shows that good work related to child welfare, is to look for patterns in the people that are involved. The ones who are involved (children and parents), are often described with stereotypic identities. The stereotypic identities creates the ground for patterns. The good working of child welfare also seemed to focus on moving the children from the parents.

The analysis shows a hierarchy rang of the “child welfare worker” and other social welfare workers. The “child welfare worker” seemed to be the only one that can take the perspective of the child, which contribute to lift the “child welfare worker” above the others.

The analysis shows that the book gives the” child welfare worker” a concrete tool in their job, which higher the prestige in that way that they don't need to put over their job to other welfare workers.

Forord

Så er også jeg nær ved å krysse målstreken i mitt masterløp. Det er med stor glede jeg nå kan sette meg ned og skrive forordet for oppgaven min.

Det har vært en spennende, men også tøff reise. Det å gjennomføre et masterløp har forandret meg på flere områder, særlig personlig. Det er noe ved det å stille seg åpen og undrende som gjør at nye perspektiver kan komme frem. Det å holde pusten litt og ikke trekke for raske slutninger, det å forsøke å forstå noe på andre måter enn den måten som først blir tilgjengelig. Det har åpnet sinnet mitt mer og mer.

Jeg vil først få takke min hovedveileder Oddbjørg Skjær Ulvik som har bistått og hjulpet meg i et terreng der jeg ikke har vært så godt kjent. Takk for din tålmodighet og optimisme, for å tro på meg og oppmuntre meg. Jeg har satt stor pris på dine veiledninger.

Jeg fikk mulighet til å knytte meg til forskningsprosjektet om sykdomsprestisje på Universitetet i Oslo med Dag Album, Eivind Engebretsen og Marit Haldar i spissent. Jeg vil takke for denne muligheten: for de faglige diskusjoner vi har hatt, for utveksling av tanker, og for innspill dere har gitt meg langs veien. Tusen takk til hele gruppa.

Jeg vil også takke mine foreldre Julia og Bengt Berger som har stilt opp med å passe jentene mine da jeg har måttet jobbe som mest. Jeg vil med det samme takke jentene mine, Amanda og Sol, for all inspirasjon og glede som dere gir meg. Tusen takk.

Jeg vil takke min gode venn Tor Schmedling for en fantastisk innsats med korrekturlesning. Det betydde mye for meg, Tor. Jeg vil også takke Kristina Malm som alltid tror på meg og er der for meg.

Jeg vil også gjerne takke min kjære venn Dagmara Bossy som har vært med å vise meg veien frem til målstreken.

Jeg vil til sist takke min kjære Ståle Stangby som har trodd på meg og vist meg tillit, og som stadig gir meg ny energi og glede. Takk for at du står ved min side.

Christiane Helen Moi

Tønsberg 2014

Innhold

1. Innledning	6
1.1 Leseveiledning.....	7
1.2 Boken «Barn i risiko/Skadelige omsorgssituasjoner»	7
1.3 Om forfatteren	8
1.4 Bakgrunn for valg av tema	8
1.5 Temaets relevans for sosialt arbeid	9
1.6 Problemstilling	10
1.7 Analytiske spørsmål	10
2. Metodologisk tilnærming	11
2.1 Om utvalg av tekstmaterialet.....	11
2.2 Eksempler og kasus	13
2.3 Tekstanalyse som kvalitativ metode.....	14
2.4 Min lese måte og tilnærming til tekstene	15
2.5 Reliabilitet og validitet	15
2.6 Tekstanalytiske verktøy.....	15
2.7 Storyline	16
2.8 Forteller og mottaker	16
2.9 Andre analytiske verktøy.....	16
3. Sosial konstruktivisme som teoretisk rammeverk	17
3.1 Språk og tegn.....	17
3.2 Om å skape seg selv i det sosiale rom, institusjonalisering.....	19
3.3 Hvem får definere.....	19
3.4 Den sosialskapte diskurs	20
3.5 Diskurspsykologi.....	20
3.6 Subjektposisjon	21
3.7 Sosial identitetsteori	21
3.8 Selv og identitet.....	22
4. Analytiske resultater	23
4.1 En reise inn i bokens tilblivelse.....	23
4.1.1 Forordets røde tråd	31
4.2 Veien inn i barnevernsfeltet	32
4.2.1 Den røde tråden	34
4.3 Er teori så viktig da?	35

4.3.1 Den røde tråden	36
4.4 Hvordan er de psykisk syke da?	36
4.4.1 Den røde tråden	38
4.5 Å være alene om å ha barnets perspektiv	38
4.5.1 Den røde tråden	41
4.6 Når barnevernet ikke gjør jobben sin	41
4.6.1 Den røde tråden	44
4.7 Den ustabile moren som aldri blir bra nok	44
4.7.1 Den røde tråden	47
4.8 Når ingen ser barnet	48
4.8.1 Den røde tråd	49
4.9 Om å arve dårlig omsorg	50
4.9.1 Den røde tråden	54
4.10 Når foreldre bruker barna til å veie opp for mangler i livet sitt.....	54
4.10.1 Den røde tråden	55
4.11 Når barnevernet prøver å hjelpe, men mor bare roter.....	56
4.11.1 Den røde tråden	59
5. Oppsummerende refleksjoner.....	59
5.1 «Barnet»	59
5.2 «Mor»	60
5.3 «De med psykiske lidelser».....	60
5.4 «Barnevernere og de andre yrkesgrupper»	61
5.5 «Fortelleren»	61
5.6 «Barnevernsarbeidet»	61
5.8 «Omsorgssvikt».....	62
6. Diskusjon.....	63
7. Konklusjon og avslutning	64
Litteraturliste.....	66
Elektroniske ressurser.....	68

1. Innledning

Jeg har som nevnt i forordet fått gjøre mitt masterprosjekt i tilknytting til prosjektet om «sykdomsprestisje». Dette betyr at denne oppgaven også handler om prestisje, rettere sagt barnevernets prestisje.

Prosjektet om sykdomsprestisje (Disease prestige and informal priority settings) baserer seg på tidligere studier der man har funnet at sykdommer rangeres etter prestisje i den medisinske kultur, og prosjektet sikter blant annet på å avdekke hvordan prestisjehierarkier i helsevesnet oppstår¹.

Begrepet «prestisje» viser til hvor «fint» noe er og forstås som sosialt konstruert. Når noe får prestisje, kan det også oppnå en autoritetsposisjon²

Mitt masterprosjekt har dreid seg om å analysere utvalgte deler av en fagbok som benyttes i det praktiske barnevernfeltet og på enkelte bachelorutdanninger i barnevern. Boken heter «Barn i risiko/Skadelige omsorgssituasjoner» og er forfattet av Øyvind Kvello. Jeg har valgt nettopp denne boken da den forstås å være en høyt anerkjent fagbok i barnevernsfeltet. Boken kan derfor sies å ha inntatt en autoritetsposisjon i feltet. Jeg betrakter boken som et bidrag til å øke prestisjen i barnevernsarbeidet, og vil derfor analysere utvalgte deler av denne boken i tråd med prosjektets tema.

Jeg vil gå grundigere inn i utvalgte tekster for å se etter hvilke forståelser av barnevernsarbeidet boken kan være ett uttrykk for. Jeg vil se etter hvordan barnevernsarbeiderens posisjon konstrueres og se dette i sammenheng med hvordan barnet, foreldrene og andre yrkesgrupper konstrueres. Jeg vil også på hvordan forfatter av boken posisjonerer seg. Jeg kobler meg opp mot prosjektet om «sykdomsprestisje» gjennom et underliggende motiv om å se etter hierarkisk rangering/ posisjonering av de ulike aktørgrupper i boken, samt autoritetsposisjonen som bokens forstås å inneha.

Jeg lener meg til et sosialkonstruktivistisk utgangspunkt hvor jeg ikke betrakter barnevernsarbeidet som en objektiv selvfølgelighet, men som sosialt konstruert og i forandring.

¹ Informasjon om sykdomsprestisje er hentet fra prosjektets nettside:
<http://www.sv.uio.no/iss/forskning/prosjekter/disease-prestige/>

² <http://socius.sosiologi.org/2013/09/01/alle-sykdommer-er-like-men-noen-er-likere-enn-andre/>

Mine analytiske resultater vil baseres på hva som ikke sies i teksten: hva som sies implisitt og hva som unnlates å fortelles om.

1.1 Leseveiledning

I tekstene som følger vil dere se jeg setter endel begreper og setninger i kursiv. Dette er for å markere at det er direkte sitert fra Kvello. Enkelte ganger bruker jeg kursiv også når jeg henviser til andre, men da opplyser jeg eksplisitt om dette. Kvello bruker enkelte ganger begrepet barnevernere om ansatte i barnevernet. Jeg forstår nettopp «barnevernere» som målgruppe og modellmottaker av boken. Jeg vil også benytte begrepet, men når det er jeg som bruker det bruker jeg anførselstegn fremfor å sette det i kursiv. Jeg vil også bruke barnevernkonsulent, barnevernansatt og barnevernsarbeider om denne gruppen. Ellers vil jeg forsøke å klargjøre hva jeg gjør og hvordan jeg tenker underveis.

For å få litt variasjon i teksten, har jeg valgt å bruke «forteller» og «forfatter» om hverandre, men det er altså den samme stemmen jeg viser til, nemlig fortellerstemmen.

Overskriftene til tekstene jeg har analysert, er mine titler, ikke Kvellos. Mine overskrifter gjenspeiler min tolkning av teksten.

1.2 Boken «Barn i risiko/Skadelige omsorgssituasjoner»

«Barn i risiko/Skadelige omsorgssituasjoner» (heretter forkortet til «Barn i risiko») er en fagbok som benyttes innen det praktiske barnevernfeltet og som pensum på flere bachelorutdanninger i barnevern. Boken er på 437 sider med tilhørende 13 kapitler. Den er skjematisk bygget opp med sjekklister, diagnosebokser og praksisnære eksempler. I bokens tolvte kapittel presenteres en kartleggingsmal som er *en konkretisert oppsummering av essensen i boken*.³ Kartleggingsmalen (også kalt Kvellomodellen) forstås å være en systematisk fremgangsmåte som barnevernsarbeideren kan jobbe etter i undersøkelsesfasen i barnevernsarbeidet. Det er også en egen nettside knyttet til boken hvor blant annet kartleggingsmalen finnes i elektronisk versjon⁴.

³ Alt som er skrevet i kursiv i delkapittel 1.2 er hentet fra forord og leseveiledning i «Barn i risiko»

⁴ Bokens nettside er <http://akademiskweb.com/index.asp?id=143362>.

Jeg har også benyttet bokens nettside til å hente informasjon om forfatter under delkapittel 1.3

Bokens første utgave kom i 2007, kalt «Utredninger av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling»). Jeg analyserer bokens andre utgave fra 2011. I denne utgaven er det blant annet mer om barns *barns utvikling, barnekonvensjonen og juss*. Boken er hovedsakelig tuftet på empirisk forskning, men teoretisk forankret i *transaksjonsmodellen*. I bokens trettende kapittel får vi presentert ulike kommuners erfaringer med å implementere kartleggingsmodellen. Bokens litteraturliste er fraværende i boken, hvilket forstås som uvanlig i fagbøker. Litteraturlisten finnes derimot på bokens nettside, og er på hele 227 sider.

1.3 Om forfatteren

Forfatter av boken, Øyvind Kvello, er førsteamanuensis i utviklingspsykologi ved Psykologisk institutt ved NTNU. Han har en bistilling som forsker ved Nasjonalt kompetansenettverk for sped- og småbarns psykisk helse, RBUP, Region øst og sør. Forfatteren har hatt tilknytning til barnevernet, familiekontor, PPT og BUP, og han veileder kommunale hjelpetjenester og barnevernsinstitusjoner. Kvello har hovedfagsoppgave i pedagogikk og doktorgradsavhandling i utviklingspsykologi.

Ved søk på «Cristin» finner jeg Kvellos utgivelser og aktiviteter, og her vises det blant annet til mange foredrag/fagdager.

Kvellos utgivelser som oppgis på Gyldendal sine nettsider, er «Utredninger av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling» fra 2007 som er den tidlige utgaven av «Barn i risiko». «Oppvekstmiljø og sosialisering» fra 2012, «Barnevernledelse» (av Øyvind Kvello og Torill Moe) fra 2014, «Barn i utvikling» fra 2013 (2. utg.), « Målsettinger, føringer og rammer for barnehagen» fra 2013 (2.utg.).

1.4 Bakgrunn for valg av tema

Jeg oppdaget denne boken da jeg nylig benyttet den som pensumbok under min egen bachelorutdanning. Jeg ble spesielt interessert i de diagnostiske kategoriseringene som gjøres i boken, og undret meg over hvordan barnevernsarbeideren skal håndtere de skisserte sjekklistene og diagnoseboksene. Dette fordi den barnevernsutdanningen som jeg var en del av, ikke innebar psykiatrisk undervisning eller pensum forøvrig. Senere oppdaget jeg den store publisiteten rundt boken, hvilket gjorde meg enda mer nysgjerrig i forhold til hva teksten

i boken gjør: hva den formidler implisitt om barnevernsarbeidet og hvorfor den har oppnådd en autoritetsposisjon i feltet. Forfatteren operer med et eget begrep, *lojalitetshierarkiet*⁵, som peker på at man i barnevernsarbeidet skal ha sin øverste lojalitet til barnet. Dette stadfester at det er et hierarki i barnevernsarbeidet med motstridende interesser.

Man kan tenke seg at fokuset på barnet som øverst i «lojalitetshierarkeiet» handler om at «noen tar til orde» for noe mange mener er viktig: nettopp å ha barnet øverst i *lojalitetshierarkiet* eller, med andre ord, å innta barnets perspektiv.

Jeg har derfor et underliggende motiv om å se etter prestisjen i boken, og ser dette i sammenheng med publisiteten rundt boken. Mitt interesseområde har derfor vært av dobbelt karakter: Hvordan forstås barnevernsarbeidet i denne boken og hvorfor har boken fått så stor anseelse?

1.5 Temaets relevans for sosialt arbeid

Vi har sett at boken er en relevant pensumbok og viktig i barnevernfeltet forøvrig. På folkemunne snakkes det om «Kvellifisering» av barnevernet. Det er med bakgrunn i den store oppmerksomheten som boken og kartleggingsmalen har fått jeg mener boken er relevant for analyse. Jeg ser dette i sammenheng med teori om diskurspsykologi, hvor jeg mener boken vil trekke på og reprodusere/skape diskursiv tenkning av barnevernsarbeidet. Jeg forstår boken som en prestisjefylt bok gjennom tungtveiende autoritetsposisjonen den har inntatt i barnevernfeltet. Dette er begrunnelsen for å analysere denne i tråd med prosjektets tema. Videre mener jeg den også kan si noe om diskursiv tenkning av barnevernsarbeid.

⁵ Begrepet *lojalitetshierarkiet* introduseres i innledende tekst til kapittel 1, s 17 i «Barn i risiko/Skadelige omsorgssituasjoner»

Jeg nærmer meg derfor følgende problemstilling for mitt arbeid:

1.6 Problemstilling

Hvordan konstrueres barnevernsarbeidet og dets involverte i tekstene, og hvordan posisjonerer forfatteren seg i sine beskrivelser?

Jeg vil spesifisere min problemstilling til følgende analytiske spørsmål til tekstene:

1.7 Analytiske spørsmål

Hva forventer forfatteren av sine lesere?

Hvordan konstrueres den gode barnevernsarbeideren i lys av andre aktørgrupper i barnevernfeltet?

Hvordan posisjonerer forfatter av teksten seg og sin kompetanse?

Hvordan skrives teori frem?

Hvordan skrives godt barnevernsarbeid frem?

2. Metodologisk tilnærming

Jeg vil i dette kapitlet vise det teoretiske grunnlaget og den metodologiske tilnærmingen jeg baserer meg på. I vitenskapen er det vanlig å skille mellom ontologi og epistemologi, hvor ontologi handler om hva mennesket oppfatter som virkelig, mens epistemologi handler om hvordan kunnskap oppstår (Bergström og Boréus 2005, 20). Språket, og hvordan vi ser på språket, forstås forbundet med epistemologiske spørsmål om hvordan mennesket kan oppnå sikker kunnskap (Bergström og Boréus 2005, 21-22). Det er ulike måter å se på språket. Jeg har funnet det hensiktsmessig å benytte meg av sosial konstruktivisme i min tilnærming til tekstene i «Barn i risiko». Et konstruktivistisk syn på språk innebærer å se på språket som grunnleggende i kunnskapsutviklingen hos mennesket (Bergström og Boréus 2005, 22). Dette innebærer at språket ikke er en objektiv avspeiling av virkeligheten, men at det isteden fungerer konstruerende for vår virkelighetsforståelse og vår kunnskapsutvikling (Bergström og Boréus 2005, 22). Det er med et slikt utgangspunkt jeg finner det nyttig å se på hva en fagtekst gjør. Det er derfor hovedsakelig teori om sosialkonstruktivisme jeg vil benytte meg av.

Fordi jeg forstår sosialkonstruktivisme og poststrukturalisme som forbundet med hverandre, og fordi jeg forstår teori om diskurs knyttet til poststrukturalisme, har jeg benyttet meg av diskursanalyse som metode i min oppgave. Jeg opplever at skillet mellom teori og metode i disse retninger går over i hverandre, og jeg finner det dermed hensiktsmessig å føre dette under det samme kapitlet. Jeg har valgt å ta vektlegge diskurspsykologi som analytisk metode. Det er derfor tekstanalysen som blir min forskningsstrategi, med diskurspsykologi som metodisk tilgang til analysen. Jeg vil også benytte enkelte begrep og verktøy fra narrativ teori, da flere av tekstene jeg skal analysere har et historielignende preg.

2.1 Om utvalg av tekstmaterialet

Jeg hadde hele boken «Barn i risiko» fremfor meg da jeg skulle ta fatt på masterprosjektet mitt. Jeg valgte å begynne med å lese gjennom boken, og gjorde meg notater underveis. Boken innledes med et forord og leseveiledning, hvilket fremstår som en fortelling om årsaken for bokens tilblivelse. Forordet har et handlingsforløp som kan minne om en historie, og fortellerstemmen gjør seg gjeldende. I og med at jeg er opptatt av hvordan forfatteren posisjonerer seg i tekstene, fant jeg det nyttig å velge ut bokens forord som en del av tekstmaterialet mitt. Jeg oppdaget derfor at det ville være hensiktsmessig å låne tekstanalytiske verktøy fra narrativ metode.

Begrepet «fortellerstemmen» er hentet fra narrativ teori, og gjennom å analysere fremfortellerstemmen, kan man finne skjulte, ideologiske budskap i teksten (Aaslestad 2007,41-42). I narrativ metode skilles det mellom fortelleren og forfatteren, hvor forfatter forstås som den fysiske personen, mens fortelleren er den som fører ordet (Aaslestad 2007,42). Dette er viktig i forhold til at jeg vil analysere tekstene i boken, ikke forfatteren. I forordet skriver fortelleren i førsteperson. Jeg vil derfor ta utgangspunkt i fortellerstemmen, og analysere frem hvordan fortellerstemmen skriver seg inn og ut av et konstruert «vi». Jeg bruker begrepet «fortelleren» eller «forfatteren» når jeg viser til den som fører ordet i teksten. Videre vil jeg se på hvordan de ulike subjektposisjoner konstrueres i teksten. Begrepet subjektposisjon hører innunder teori om diskurs (Bergström og Boréus 2005,310). Begrepet viser til hvilke muligheter og begrensninger individet gis gjennom diskursen (Bergström og Boréus 2005, 310).

Hvert kapittel i boken innledes med en kort tekst på ca 1/2 side. Jeg så at i innledningen til kapittel 1, inntar forfatter også her en fortellende stemme hvor det er fortellerens vei inn i barnevernsfeltet som gjøres relevant. Jeg valgte ut denne teksten også, igjen med tanke på hvordan forfatteren posisjonerer seg og barnevernsarbeidet.

Den neste teksten jeg valgte var innledningen til fjerde kapittel, som kan sies å belyse forholdet mellom barnevernsarbeidet og teori, beskrevet av forfatter.

Den siste innledende teksten jeg valgte å analysere, var innledningen til kapittel åtte som handler om psykiske lidelser. I forordet la jeg merke til at psykiske lidelser ble løftet frem som en gruppe med særlig relevans i barnevernsarbeidet, og innledende tekst til kapittel åtte beskriver denne gruppen med spesifikke karakteristika. Jeg tenkte det ville være relevant i forhold til min problemstilling å se på hva denne teksten gjør, og derfor ble også denne teksten en del av mitt utvalg.

Noe annet som også tidlig fanget min interesse, var eksemplene og kasusfortellingene som presenteres i boken. Disse tekstene har ofte et handlingsforløp med fortellerstemme og tekstene handler om involverte i barnevernsarbeid, både barn, foreldre, barnevernsarbeidere og andre yrkesgrupper. De ulike involverte var karikert med spesielle egenskaper. Eksempler brukes for å tydeliggjøre et poeng, og når noe eksemplifiseres, tar man utgangspunkt i at den vi formidler eksemplet vårt til, er en del av den samme sosiale verden som oss selv (Eriksen, Krefting og Rønning 2012, 9) Jeg fant det derfor relevant å analysere eksemplene i boken med tanke på hva forfatter tydeliggjøres, hvilke subjektposisjoner som gjøres gjeldende og

hvordan de gjøres gjeldene, samt at eksemplifiseringen kan forstås å trekke på eksisterende diskurser i barnevernsarbeidet.

Av det som er betegnet på bokens bakside som *praksisnære eksempler*, ser jeg av mitt analysemateriale at det både er eksempler og kasusfortellinger.

Eksempelene/kasusfortellingene jeg har valgt peker implisitt eller eksplisitt på hva barnevernsarbeidet er, ikke er eller bør være. De ulike eksempler og kasusfortellinger har ulikt fokus med henhold til hvilke subjektposisjoner som gjøres gjeldende. Jeg vil skrive noe mer om eksempler og kasusfortellinger, og hva forskjellen mellom disse grener er under delkapittel 2.2

Underveis i prosessen har jeg analysert en god del flere tekster fra boken, men som jeg har måttet legge vekk da jeg skulle ferdigstille oppgaven min. Jeg analyserte deler av kapittel 13 hvor det gjengis beskrevne erfaringene av kartleggingsmodellen. Jeg gjorde dette for å se på hvordan de gode erfaringene ble løftet frem, særlig i forhold til tanken om prestisjeheving av barnevernsarbeidet. Jeg analyserte også deler av kartleggingsmalen, sjekklister og diagnosebokser. Mye av begrunnelsen for å velge dette bort, lå i at flere av diagnoseboksene, samt beskrevne erfaringer av implementering av Kvellomodellen, er skrevet av andre enn forfatteren. Jeg ble derfor til sist sittende med det utvalget jeg nå presenterer.

2.2 Eksempler og kasus

Det er makt i eksempler, fordi eksemplet fremstår som å presentere noe universelt (Eriksen, Krefting og Rønning 2012, 10). Eksemplet fremstår som gjenkjennelig (Eriksen, Krefting og Rønning 2012, 12). Med denne kunnskapen om at eksemplet vil tjene som noe gjenkjennelig, vil det være interessant å se på hvordan eksemplene som forstås som praksisnære, fremstilles i «Barn i risiko».

Eksempler og kasus er ikke helt det samme, og siden mitt analysemateriale omfatter både begge grener, ser jeg det nødvendig å klargjøre forskjellen. Eksemplet, til forskjell fra kasusfortelling, har en klar norm og derfor kan det fremstå som et eksempel på noe (Eriksen, Krefting og Rønning 2012, 19). Et kasus presenterer et dilemma i en konstruert, kompleks situasjon hvor leseren skal vurdere hvilken norm som skal veie tyngst (Eriksen, Krefting og Rønning 2012, 19). Dersom kasuset blir løst vil det kunne få autoritet som et eksempel (Eriksen, Krefting og Rønning 2012, 19).

Kasusfortellinger kan ofte preges av svart-hvitt tenkning og stereotypiske fremstillinger, og det blir derfor særlig viktig at leseren forholder seg distansert til teksten og ikke selv blir deltakende i kasusfortellingen (Aronsson 2004, 230). Den teoretiske interessen bør styre metodeutvalget av kasusfortellinger for å kunne ha distanse til fortellingene (Aronsson 2004, 230). Jeg vil ta høyde for dette for å sikre validitet i min oppgave. Mer om reliabilitet og validitet under delkapittel 2.5.

2.3 Tekstanalyse som kvalitativ metode

Når jeg nå skal foreta en tekstanalyse, innebærer det å se på hva teksten gjør. Tekster vil alltid ha elementer av motsigelse i seg (Derrida 1969 og Kristeva 1974 sitert i Engebretsen og Haldrar 2010, 197). Derfor vil mitt arbeide dreie seg om å analysere frem hva som sies implisitt i teksten, hvordan noe skrives opp, hvordan noe skrives ned, og hvordan motsetninger i teksten kommer til uttrykk.

Språk og tekst kan betraktes som uttrykk for tanker og ideer, der forfatteren kan formidle sitt perspektiv på virkeligheten (Bergström og Boréus 2005, 16). Men språket forstås også som å inngå i en sosial arena, hvilket betyr at en tekst forfattes ikke uten at forfatteren inngår i sosialt fellesskap (Bergström og Boréus 2005, 16). Jeg vil derfor igjen presisere at det ikke er forfatteren jeg analyserer, det er det sosialkonstruktivistiske språket.

I teksttolkning kan man skille ut ulike fokuselement som diskurs, avsender og mottaker (Bergström og Boréus 2005, 24). Mitt fokusområde vil være å forsøke og forstå de diskurser som fortelleren trekker på i sine beskrivelser. I teksttolkning kan man skille ut flere tolkningsstrategier, hvor en handler om å se på teksten som relatert til mottaker, og en handler om å tolke teksten som relatert til den omgitte diskurs uten at fokusere på spesielle aktører (Bergström og Boréus 2005, 24). Men disse strategier behøver ikke, slik jeg forstår, å utelukke hverandre. Jeg vil derfor hovedsakelig ta utgangspunkt i teksten som relatert til omgitte diskurser i barnevern, og vil videre se på hvordan teksten gjør subjektposisjoner gjeldende. Siden jeg har som utgangspunkt at dette er en fagbok i barnevernsfeltet, og at tekstens mottaker er relatert til barnevernsfeltet, vil jeg se på hvordan fortelleren henvender seg til sin mottaker.

Jeg vil som nevnt benytte meg av diskursanalyse (med vekt på diskurspsykologi) i min analyse, dette blir derfor også min metodologiske tilgang. Gjennom å analysere språket kan

man analysere frem makt, dette fordi språket vårt gir oss grensene og mulighetene for handling (Thörn 1996 sitert fra Bergström og Boréus 2005, 306). Diskursanalyse blir slik en tilgang til en å nærme seg makten i teksten (Thörn sitert fra Bergström og Boréus 2005, 306).

2.4 Min lese måte og tilnærming til tekstene

I forhold til teori om diskurs, tenker jeg at jeg også inntar og er delaktig i, i mulige diskurser. Diskursanalyser forstås som diskursive produkter, ikke som sann viten (Winther Jørgensen og Phillips 2013:120). Jeg vil også derfor trekke på diskurser i min lesning og i mine analyser. Mitt analytiske ståsted er delvis gjennom å ha en nærhet til barnevernsfaget gjennom min utdanning, og delvis vil min lesning være preget av å nå være i et akademisk miljø hvor jeg lærer meg til å stille meg undrende til etablerte «sannheter». I min lesning av tekstene har jeg derfor inntatt et kritisk utgangspunkt for å se på hva teksten gjør. Mitt produkt må derfor også leses som en av mange mulige diskursive forståelser av boken «Barn i risiko». Jeg ser den med mitt blikk, farget av diskursive forståelser som jeg inngår i.

2.5 Reliabilitet og validitet

Å se på forskningsfunns validitet dreier seg om i hvilken grad man vurderer funnene som sanne (Stiles 1993 sitert i Merrick). Forskningsfunns validitet kan belyses gjennom å presentere datamateriale med påfølgende analyse: slik kan forskeren vise hvordan tolkningene er gjort (Lincoln og Guba 1985 sitert i Merrick 1999,27). Reliabiliteten, som her forstås som vurdering av om man kan stole på forskningen, kan vurderes gjennom å se på metodene som er brukt, hvem som har undersøkt hva og hvorfor (Merrick 1999,28).

Min måte å forsøke sikre reliabilitet og validitet på, er gjennom å vise til sitater når jeg gjør mine tolkninger av de analytiske resultater. Dette vil gjøre det mulig for leseren å vurdere mine tolkninger opp mot sitatene. Jeg vil også klargjøre mitt teoretiske ståsted og metodologiske tilnærming, samt min lese måte og tilnærming til tekstene. Jeg belyser at også jeg inngår i ulike diskurser, og at min lesning og tolkning vil være et produkt av dette.

2.6 Tekstanalytiske verktøy

Jeg vil hovedsakelig benytte meg av tekstanalytiske verktøy hentet fra diskurspsykologi. Jeg vil i tillegg bruke enkelte verktøy hentet fra narrativ teori da både forord, enkelte innledende

tekster og eksempler/kasusfortellinger bærer preg av å ha et historielignende/fortellende forløp. Fra diskurspsykologi vil jeg vektlegge subjektposisjon og sosial identitetsteori, samtidig som jeg vil ha med det overordnede paradigmet knyttet til sosial konstruktivisme. Fra narrativ teori bruker jeg elementer fra storylinebegrepet.

2.7 Storyline

Storylinebegrepet peker mot et fortellingsløpet, hvor særlig subjektposisjoner oppnår sitt handlingsrom og identitet (Søndergaard 2007, 77). Dette skjer gjennom inn- og ekskluderende diskursive prosesser (Søndergaard 2007, 77). Storyline begrepet er omfattende, men jeg skal ikke bruke storyline begrepet i sin helhet. Jeg vil derimot omformulere begrepet «storyline» til «rød tråd», og vil med dette se etter fortellingsforløpet i eksemplene og kasusfortellingene. Slik vil jeg se på hvordan subjektposisjoner gjøres i fortellingene.

2.8 Forteller og mottaker

Forteller og mottaker er hentet fra narrativ metode. Her skiller det mellom den fysiske mottaker og den impliserte mottaker (Haldar og Engebretsen 2009:63). Den impliserte mottaker forstår jeg som modellmottakeren, altså den ideelle mottaker av teksten.

2.9 Andre analytiske verktøy

Andre analytiske verktøy jeg finner relevant er å knytte roller som hjelper og motstander, helt og offer til de involverte når jeg utformer «den røde tråden» til tekstene. Jeg har derfor benyttet meg av Propps definisjon av hvilke funksjoner som eventyr består av, som er nettopp hjelper/ motstander og helt/offer (Greimas 1987 sitert i Haldar og Engebretsen 2009:62). Siden jeg har funnet i mine utvalgte tekster at de har et historielignende preg med flere av disse elementene, finner jeg det nyttig å bruke nettopp disse verktøyene.

3. Sosial konstruktivisme som teoretisk rammeverk

Sosial konstruktivismen som vitenskapelig paradigme fikk sitt gjennombrudd med Berger og Luckmann «The social construction of reality» fra 1966 (Nordtvedt og Grimen 2004,145). Jeg ser på boken «Barn i risiko» med et sosialkonstruktivistisk blikk ved at jeg mener den trekker på sosialt konstruerte erkjennelser av ulike fenomener i barnevernet. Det har derfor vært nyttig for meg å benytte sosial konstruktivisme som et teoretisk grunnlag i oppgaven min. Sosial konstruktivismen betrakter det relasjonelle aspekt av språket, som et sted hvor mening skapes (Esmark, Laustsen og Åkerman Andersen 2005,20). Sosialkonstruktivismen har ikke språket alene som hovedanliggende, men også de sosiale relasjoner (Esmark, Laustsen og Åkerman Andersen 2005,20).

3.1 Språk og tegn

Mennesket kan objektivere sine intensjoner og handlinger gjennom tegn, og tegnene gjøres som objektiviseringer gjennom å være tilgjengelige utover «her og nå» situasjoner (Berger og Luckmann 2011, 54). Tegn kan sies å uttrykke subjektive intensjoner (Berger og Luckmann 2011, 54). Videre er språket nettopp det viktigste tegnsystemet hos mennesker (Berger og Luckmann 2011, 55). Gjennom språket kan vi uttrykke noe som overskrider «her og nå» situasjonen, det vil si at vi menneske kan samtale om ting som ikke er tilstede når det snakkes om, og gjennom dette blir språket et sted å samle erfaringer og betydninger (Berger og Luckmann 2011, 55). Disse betydninger og erfaringer overføres fra generasjon til generasjon, nettopp gjennom språket (Berger og Luckmann 2011, 55).

Med bakgrunn i språket som et sted hvor mening skapes og et sted hvor erfaringer samles, mener jeg det vil være relevant å se etter hvordan mitt tekstmateriale gjør ulike subjektposisjoner. Jeg tenker at disse subjektposisjoner vil skrives frem basert på samlede erfaringer i «det sosiale barnevern», eller gjennom de ulike diskurser i barnevern.

Språket muliggjør dessuten å dele opplevelser inn i typer, hvilket også bidrar til at noe anonymiseres (Berger og Luckmann 2011, 56-57). I min oppgave vil det være interessant å se etter typeinndelinger av barnevernsarbeidet i relasjon til andre typer arbeid (for eksempel yrkesgrupper som jobber primært med foreldrene og ikke barna), og også hvordan typer av ulike problematiske forhold hos brukerne skrives frem.

Nettopp fordi språket kan benyttes til og tre ut av «her og nå situasjonen», kan man gjennom språket aktualisere en hel verden som ikke er tilgjengelige i øyeblikket (Berger og Luckmann 2011, 57). Berger og Luckmann sier det slik

Gjennom språket kan jeg overskride kløften mellom min egen og den andres manipulerbare sone (Berger og Luckmann 2011, 57).

Jeg tolker dette sitatet som at språket gjør det mulig å skape nye forståelser, vi kan fremme nye forståelser gjennom språket: det er makt i språket.

Individens og samfunnets erfaringer samles i språket, hvor noe bevares og noe forkastes (Berger og Luckmann 2011, 59). Det som beholdes, fremstår derfor som et sosialt lager av kunnskap som vi deler med hverandre i samfunnet (Berger og Luckmann 2011, 59). Men det er jo ikke slik at vi alle har adgang til de samme sosiale lagre. For, det er nettopp adgangen til de sosiale lagre som gjør at vi kan kategorisere mennesker og behandle dem på forventet måte (Berger og Luckmann 2011, 59). Sosiale lagre av kunnskap, «det alle vet», blir slik bærer av sin egen logikk (Berger og Luckmann 2011, 61).

Jeg tenker at tekstene jeg nå skal analysere også trekker på et sosialt lager av kunnskap som eksisterer i barnevernet.

Berger og Luckmann formulerer det slik

I hverdagslivet vet jeg, stort sett, hva jeg kan skjule for hvem, hvem jeg kan vende meg til for å få informasjon om det jeg ikke vet, og generelt sett hos hvilke typer individer jeg kan forvente å finne en bestemt type kunnskap. (Berger og Luckmann 2011, 63)

Dette sitatet gjør seg relevant i min analyse, hvor jeg vil se hvordan tekstene som fag, trekker på forståelser som leseren nødvendigvis må kunne kjenne igjen. Jeg tar enkelt sagt utgangspunkt i boken «Barn i risiko» som en tekstliggjøring av det sosiale barnevernrommet.

3.2 Om å skape seg selv i det sosiale rom, institusjonalisering

I sosialkonstruktivismen tar man utgangspunkt i at mennesket skaper seg selv i det sosiale rom (Berger og Luckmann 2011, 67). Det sosiale barnevernrommet kan forstås som en institusjon. Jeg tenker at boken jeg analyserer trekker på diskurser i barnevernsrommet. Det at noe blir institusjonalisert, handler blant annet om at handlinger som gjentas til vaner, og vanehandlingene kan vi dele inn i typer (Berger og Luckmann 2011, 70). Typeinndelingene blir derfor en form for kategorisering av opplevelser, og de er tilgjengelige for de sosiale medlemmer i gruppen (Berger og Luckmann 2011,70). Man kan tenke seg at typeinndelinger i barnevern har skjedd gjennom vanemessige, gjentakende situasjoner, hvor sosiale oppfatninger av for eksempel ulike type problematikk knyttet til klienter skapes. Språket vårt forstås derfor som det viktigste område for sosialisering (Berger og Luckmann 2011,74).

Det er nærliggende å tenke på barnevernet som en sosial orden, og at medlemmene, eller de som arbeider i barnevernet, er kjent med typeinndelinger knyttet til brukere, hvordan ulike «typer» brukere er, hvilke situasjoner og opplevelser som er vanlige. Jeg tenker det vil være mulig å gjenkjenne subjektposisjoner som skrives frem «Barn i risiko». Boken kan på den måten bli en bærer av institusjonell kunnskap, eller en institusjon i seg selv.

I neste omgang virker institusjonalisering sosialt kontrollerende (Berger og Luckmann 2011, 71) Kunnskap som oppstår gjennom institusjonalisering, overføres også til nye generasjoner gjennom tradisjon, den er altså historisk betinget (Berger og Luckmann 2011, 76). Dette betyr for meg at «det alle vet», overføres fra den ene generasjon til den neste. Men, for at denne kunnskapen skal overføres, kreves det også sosial kontroll (Berger og Luckmann 2011, 77). Med sosial kontroll menes her at institusjonen styres gjennom en autoritet og enkeltindividet står ikke i posisjon til å omdefinere institusjonens tenkning (Berger og Luckmann 2011, 77). Institusjonen blir gjennom menneskets bevissthet bærer av en egen logikk, og det er først og fremst språket som gjør denne logikken tilgjengelig (Berger og Luckmann 2011, 79). Dermed er språket i Boken «Barn i risiko» interessant, nettopp for å forstå hvordan den skriver frem «det alle vet». Dessuten er det slik at kunnskapen om «det alle vet» dannes før teorien skrives ned (Berger og Luckmann 2011, 80). Jeg mener at mye av tekstene i boken trekker på nettopp «det alle vet».

3.3 Hvem får definere

Sosial konstruktivismen baserer seg på at virkeligheten er sosialt definert, og definisjonene er legemliggjorte (Berger og Luckmann 2011, 124). At noe er legemliggjort betyr at det er

konkrete individer eller grupper som har definert virkeligheten (Berger og Luckmann 2011, 124). Det blir derfor viktig å rette fokus på hvem som definerer virkeligheten (Berger og Luckmann 2011, 124). For å forstå hvordan enkelte individer eller grupper får mulighet til å definere, må vi forstå den sosiale organiseringen de inngår i (Berger og Luckmann 2011, 124).

Berger og Luckmann sier det slik

Kort sagt er det viktig å fortsette med å skyve spørsmål om de historiske tilgjengelige begrepsdannelsene av virkeligheten fra det abstrakte «hva?» til det sosiologisk konkrete «sier hvem?»

Dette sitatet treffer nettopp min hovedinteresse: Hvem får definere? Hvorfor blir det hørt?

3.4 Den sosialskapte diskurs

Enkelt sagt kan man si at diskurs handler om at språket vårt er strukturert i mønstre, og disse mønstrene skaper handlingsrommet til mennesket som inngår i diskursen (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 9). Teori om diskurs handler om at det ikke finnes objektive sannheter, men at kunnskap blir til gjennom kategoriene vi inngår i (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 13). Det er slik jeg forstår teori om diskurs i tråd med sosialkonstruktivismen. Det er igjen språket som fremheves som grunnlag for virkelighetsforståelse (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 17). Språk er altså makt. Dette er derfor et underliggende motiv i min oppgave å forstå hvordan «Barn i risiko» har oppnådd sin autoritetsposisjon i barnevernet.

Mennesket vil uttrykke ulike identiteter i forhold til hvilke ulike diskurser man trekker på (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 138). Jeg tenker at tekstene jeg skal analysere vil vise ulike identiteter i barnevern, basert på diskurser i barnevern.

3.5 Diskurspsykologi

I min tilnærming til tekstene, har jeg hovedsakelig vektlagt diskurspsykologi som metodologisk tilgang til analysene. I diskurspsykologens tilnærming til analyse, finner vi her som andre steder, ulike forståelser. En forståelse retter seg mot hvordan diskursanalyse kan undersøke språkets rolle i hvordan noe blir tabubelagt og noe akseptert (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 119). Dette tenker jeg kan være en mulig tilnærming til mine utvalgte tekster ved å se på hvordan noe snakkes frem som selvfølgheter, og eventuelt hvordan noe ikke

snakkes om. I forhold til tekstene jeg skal analysere vil det være interessant å se på hvordan noe snakkes frem som selvfølgelig.

Diskurspsykologien forstår tekster og språk som konstruksjoner av verden, hvor disse konstruksjoner inngår i sosial samhandling (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 105). Diskurspsykologien forstår derfor språket som en bidragsyter til å forme den sosiale virkelighet (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 105). Dessuten hevder diskurspsykologien at menneskets holdninger, de sosiale grupper og identiteter, er sosialt konstruerte (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 112). Diskurspsykologien ser dermed på språket som en sosialiseringarena, hvilket er i tråd med sosialkonstruktivismen. Jeg kan derfor ta utgangspunkt i diskurspsykologi for å nærme meg mitt tekstmateriale, med bakgrunn i at boken, eller språket i boken, blir en sosialiseringarena i seg selv.

3.6 Subjektposisjon

Begrepet subjektposisjon erstatter begrepene individ og aktør, det forbindes med tenkning om diskurs ved at det er diskursene som gir rommet for muligheter og begrensninger innenfor den definerte subjektposisjon (Bergström og Boréus 2005, 310). Diskurspsykologien hevder at menneskets identiteter er diskursive, og derfor trekker mennesker på ulike identiteter alt ettersom hvilken diskurs man inngår i (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 115).

Subjektposisjoner i diskurspsykologien innebærer at individet blir interpellert i bestemte posisjoner gjennom diskursene (Hall 1996: 5f sitert i Winther Jørgensen og Phillips 2013, 115). Å bli interpellert i en subjektposisjon, forstås som å bli presset eller ført inn i en bestemt posisjon.⁶

I diskursanalyse er det derfor nødvendig å se på hvilke subjektposisjoner, kollektive eller individuelle, som gjøres relevante (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 59). I forhold til tekstene jeg skal se på vil derfor være relevant å se etter hvilke og hvordan subjektposisjoner gjøres gjeldene, da dette vil kunne si noe om diskursene de skrives innenfor.

3.7 Sosial identitetsteori

Diskurspsykologiens tilnærming til hvordan gruppeprosesser foregår, er gjennom det som har blitt kalt sosial identitetsteori (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 110). Sosial identitetsteori

⁶ <http://synonymer.no/interpellere.html>

retter fokus på hva som skjer med identiteten til individet i en gruppesituasjon (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 111). Man vet at når folk kategoriserer seg som medlem av en gruppe, så uttrykker man en sosial identitet (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 111). Jeg finner sosial identitetsteori nyttig med tanke på hvordan sosial identitet som barnevernsarbeider skrives frem, men også andre kategoriseringer av andre grupper i teksten, samt hvordan fortelleren gjør sin sosiale identitet. Når individet tilegner seg sosial identitet gjennom å kategorisere seg selv som medlem av en gruppe, benytter man stereotypiske beskrivelser av seg selv og andre, og ens selvverd vil knyttes til den sosiale identiteten (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 111). Ifølge teorien vil mennesket knytte sin selvoppfattelse til ideer som tilhører gruppen (Winther Jørgensen og Phillips 2013,111). Dette vil jeg bygge videre på i oppgaven ved å se på hvordan forfatter gjør sin sosiale identitet som en del av «vi'et» med barnevernere.

Individet vil alltid favorisere sin gruppe for å ha det godt med seg selv, og gjennom dette oppstår diskriminering av andre grupper, også kalt ut-grupper (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 111). Sosial identitetsteori baseres på sosiale prosesser, som betyr at det er gruppe-medlemmenes fortolkning av de sosiale relasjoner mellom gruppene som fører til om noe blir kategorisert som inn- gruppe eller som ut- gruppe (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 111).

3.8 Selv og identitet

I diskurspsykologien forstås selvet og identitet som gjennomgående sosialt, derved er ikke selvet å forstå som en autonom agent (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 114). Dette betyr igjen at identiteter er diskursive, og at mennesket kan uttrykke og konstruere ulike identiteter (Winther Jørgensen og Phillips 2013, 115). I diskursanalyse kan man finne hvordan folks identitet konstrueres gjennom posisjonering innenfor ulike diskurser (Winther Jørgensen og Phillips 2013,117).

4. Analytiske resultater

I dette kapittel vil jeg presentere de analytiske resultater. Jeg har sortert analyse materialet slik: Jeg vil først presentere analyse til bokens forord og leseveiledning, samt de tre innledende tekster til kapittel en, fire og åtte. Videre presenterer jeg analysene til utvalgte eksempler og kasusfortellinger. Jeg legger dette frem dette ved at jeg innledningsvis til hver analyse trekker et sammendrag av analyse materialet. Jeg vil så vise til sitater fra teksten med påfølgende analyse. Gjennom å analysere frem de mulige subjektposisjonene i teksten og se disse i sammenheng med hverandre, tenker jeg at jeg vil kunne få en forståelse og et inntrykk av hvordan hierarkiet med barnevernsarbeider, andre yrkesgrupper, og bruker fremtrer. Jeg vil se etter handlingsrom og forventninger innenfor de ulike subjektposisjoner. Jeg forstår tekstene som basert på forstås å være institusjonelle typeinndelinger, altså at typer av opplevelser er gjentakende, for eksempel knyttet til ulik problematikk hos brukere. Slik vil jeg tre inn i tekstene: jeg vil se etter hvordan de ulike subjektposisjoner skrives frem og hva som er knyttet til disse.

Etter hver analyse av det enkelte tekst materialet, vil jeg trekke noe jeg har valgt å kalle «rød tråd». Dette må forstås som en videreføring jeg har gjort av storylinebegrepet.

Med denne tilnærming ser jeg for meg å få svar på min hovedproblemstilling.

4.1 En reise inn i bokens tilblivelse

Den første teksten jeg begir meg inn på er bokens forord og leseveiledning. Denne teksten strekker seg fra side 11-15 i boken. Her beskrives bokens tilblivelse, hvor dette begrunnes i et behov for å systematisere kunnskap i barnevernet. Forfatteren skriver seg inn i «vi'et» med barnevernet, men posisjonerer seg også som sakkyndig innen barnevernsarbeid. Forfatteren viser hvordan det er *et behov og et rimelig krav fra brukerne*⁷ at systemiseringsarbeidet i barnevernet fungerer. Det ser derfor ut til at bokens tilblivelse handler om et ønske og krav fra brukerne. Et viktig element i forordet er hvordan forfatteren posisjonerer seg på to måter ved på den ene siden å være en del av barnevernet, og på den andre siden innta en autoritetsposisjon til å definere hva barnevernsarbeidet er eller bør innebære.

⁷ Fra side 12 i forordet.

I forordet fremheves dessuten kapitlene som handler om foreldre som har psykiske lidelser, er rusmisbrukere eller utøver vold som viktige, både for barnearbeideren, men også for andre profesjoner. Denne gruppen forstås med dette som en fremhevet risikogruppe.

Denne boken handler om et mindretall av norske barn. Det er de som vekker bekymring - (...) De aller fleste av disse barna kan få hjelp slik at livssituasjonen deres bedres, men noen få må sikres eller beskyttes i form av å plasseres utenfor hjemmet fordi de alvorlige krenkelsene ikke opphører (Kvello 2011, 11).

Mindretallet barn forstås å være en subjektposisjon hvor «de få» forstås som å inneha en egen subjektposisjon, de som ikke kan avhjelpest i hjemmet. Gjennom dette skapes «de andre barna», hvilket også peker på at det finnes en majoritet, et «vi». Sosial identitetsteori peker mot stereotype beskrivelser av grupper, og det vil derfor videre være spennende å se hvordan «de andre» blir interpellert i subjektposisjoner. Vi vet at «de andre» vekker bekymring, og vi vet at de få må plasseres utenfor hjemmet på grunn av krenkelsene de blir utsatt for. Implisitt peker teksten på at krenkelsene som de få utsettes for, skjer i hjemmet. For, «de andre» har også foreldre.

De aller fleste foreldre har en meget god barneomsorg, og de fleste av de som sliter med omsorgsutøvelsen, kan via bistand bli gode nok. Noen få foreldre profitterer ikke på hjelpetiltak, vil ikke motta bistand eller bruke så lang tid på å bli gode nok i omsorgsutøvelsen at barnet ikke har tid til å vente på at de skal bli tilstrekkelig gode (Kvello 2011:11).

Det skrives det frem tre mulige subjektposisjoner som foreldre. Vi ser at de *aller fleste* har en meget god barneomsorg, hvilket forstås å være majoriteten. *De aller fleste foreldre* får tillagt *meget god* i sin beskrivelse av omsorgsutøvelse, mens de to andre subjektposisjoner som gjøres tilgjengelige for foreldre, og som også er å forstå de foreldre i risiko, er begge problemfylte. Det konstrueres med dette en majoritet, de aller fleste som er meget gode i sin omsorgsutøvelse, og «de andre», de som ikke er gode nok. Barnevernet jobber både med hjelpetiltak i hjemmet og plassering av barn som ikke kan bo hjemme. Det kan se ut som de som kategoriseres som «få», både når det gjelder foreldre og barn, omtales som de som ikke kan avhjelpest i hjemmet: de i risiko. Deretter introduseres «jeg'et», som forstås som distansert fra disse grupper som til nå er beskrevet.

Kimen til boken kan dateres tilbake til begynnelsen av millenniumskiftet. Da fikk jeg flere oppdrag fra det kommunale barnevernet om sakkyndige utredninger (Kvello 2011, 11).

Bokens opprinnelse forbindes med en stor overgang, overgangen til millennium. Fremhevingen og koplingen mellom millenniumskiftet og bokens opprinnelse er med på å skrive boken inn i en større sammenheng. Forfatter forstås som å inneha en bredere kompetanse enn den generelle barnevernfaglige utdanning, og med bakgrunn i at identiteter skapes relasjonelt og i det sosiale rom, skapes subjektposisjonen *jeg* gjennom sin sakkyndige, men også barnevernfaglige bakgrunn. Forfatter posisjonerer seg autorativt i forhold til barnevernsarbeideren, og på denne måten vil ha mulighet til å bruke språket til det vi så i sosialkonstruktivismen var kalt *overskride kløften mellom min egen og den andres manipulerbare sone*. Jeg mener derfor at forfatteren, gjennom å posisjonere seg og sin kompetanse, muliggjør å fremme det han vi si til sine mottakere.

Mange av sakene var meget godt opplyst via barnevernets mangeårige kontakt med familiene (...) Mange ganger lurte jeg på hva jeg skulle bidra med som de selv ikke allerede hadde gjort, (...) I flere av tilfellene endte oppdraget med at jeg ikke belastet familien med flere samtaler eller observasjoner, men heller bisto barnevernet med å systematisere den kunnskapen de hadde om familien. (...) Faren ved å ikke systematisere og vurdere er blant annet feilkonklusjoner, mangel på konklusjoner og å belaste familien med stadig innhenting av informasjon og nærgående samtaler(..)
(Kvello 2011,11).

Subjektposisjonen «barnevernet» honoreres, og på denne måten skapes en allianse mellom tekstens forteller og barnevernet. Gjennom en slik allianse, skapes et «vi», og på denne måten vil forfatteren få med seg sin modellmottaker. Forfatteren allierer seg dessuten med barnevernsarbeideren gjennom å være nær barnevernfeltet: barnevernsarbeideren og fortelleren er del av det samme sosiale lageret. Forfatteren baserer seg på sosial identitet knyttet til barnevernsarbeidet. Her ser vi også hvordan grunnideen til boken kommer til uttrykk, det er nettopp systematiseringsarbeid som er viktig for brukerne, og det er dette som fører til mindre belastning for brukerne. Forfatteren skriver frem at det å være utsatt for en undersøkelse i barnevernet er belastende. Det kunne dog tenkes at det som skrives frem som *nærgående samtaler*, også kunne være til nytte og hjelp for brukeren. Men, gjennom å skrive

frem barnevernsarbeidet som belastende for brukeren, blir også brukers subjektposisjon skapt.

Mange av oss kan kjenne oss igjen i dette at travelhet og lite tid til refleksjon gjør at man blir lite målrettet i undersøkelsen og belaster familien unødige, (...). Så det er derfor både et behov og et rimelig krav fra brukerne i barneverntjenesten at ansatte i barnevernet utvikler arbeidsmetoder som gjør at de ikke samler mer informasjon enn det som er nødvendig (...) (Kvelling 2011, 11-12).

Subjektposisjonen til brukerne blir med dette «de andre» hjelpetrengende, ut-gruppen. «Vi'et» i barnevernet blir de som vil hjelpe, men som blir hindret av det utenforstående og ukontrollerbare mangelen på tid. Dette forstås som en mulig diskursiv forståelse innad i barnevern. Grunnideen for bokens tilblivelse ser dermed ut til å peke mot en løsning for å håndtere dette problemet, og utsagnet trekker dermed på diskursen. Det er også interessant at forfatteren hevder at det er brukernes interesse at det ikke samles mer informasjon enn nødvendig. Her sikter forfatter muligvis til en oppfatning om at det er belastende for familier å være «objekt» for undersøkelse i en barnevernssak, og gjennom dette kan det å samle informasjon være å forstå som belastende. På en annen side vil det muligens være familier som synes det er nyttig at en sak blir belyst mest mulig med mest mulig informasjon, men dette gir ikke forfatteren rom for her. På denne måten posisjonerer han boken og utsagnet virker legitimerende for bokens funksjon og budskap.

Flere ønsket at jeg renskrev dette og laget en perm for dem. Permen ble i stedet til en bok. Boken solgte meget godt, (...). Det førte til mange forelesningsoppdrag og veiledninger i saker der kunnskapen fra boken ble anvendt. Det er disse samtalene jeg har basert meg på for å forbedre boken fra 2007. En stor takk til alle de ivrige barnevernere som har gitt meg slike tilbakemeldinger på forelesninger, veiledninger eller på e post! (Kvelling 2011, 12).

Vi ser hvordan andre har ønsket forfatterens kompetanse, både i form av å ønske den, men også ved at boken solgte meget godt. Dette virker legitimerende for den kunnskapen og de holdningene som boken både presenterer og representerer. Utsagnet er også å forstå som en reklame for egen bok. Vi ser hvordan det er ivrige barnevernere som har bidratt i tilblivelsen av boken. Ivrige forstås som et honnørord, og gjennom dette fremmes en mulig subjektposisjon å innta som den gode barnevernsarbeider. Sitatet kan på den måten forstås

som en appell til den gode barnevernsarbeideren, en som forfatteren vil invitere inn i sin verden, og anerkjenne.

Målet med denne boken er å presentere relevant forskning som bindes sammen i faglige resonnementsrekker. (...) Jeg har i flere år jobbet på universiteter og høyskoler og ser at studenter fortsatt (som meg, som ble utdannet for flere tiår tilbake) får høre mye om de gamle og ærverdige som Freud, Piaget, Skinner osv. Det er viktig å kjenne til et fags historie, men utgjør det en betydelig andel av det man leser, blir man skolert i historie (Kvello 2011,12).

Jeg tolker fortellers budskap dithen at i det sosiale arbeids praksisfelt, trengs det praksisnær kunnskap hvilket også forstås som å være en del av grunnideen for bokens tilblivelse. Gjennom å skrive at studenter i dag får høre om det samme som forfatteren selv gjorde flere tiår tilbake, kan dette være ment å sette teorien ned som mindre gyldig ved å skrive den frem som «gammel» kunnskap. Disse utsagn kan forstås som å stå til inntekt for boken «Barn i risiko» som ikke er basert på gamle teorier, men hovedsakelig nyere forskning.

Kapitlene om foreldre som har psykiske lidelser, er rusmisbrukere eller utøver vold, vil være relevante for en rekke fagpersoner og profesjoner utover barnevernet. Kartleggingen gjelder for barns utvikling generelt, og kan benyttes av andre tjenester enn barnevernet. Boken er derved skrevet med tanke på et bredere publikum. Jeg har min forankring i transaksjonsmodellen for utvikling, men er eklektisk (bygger på flere teoretiske retninger), slik at boken bygger på et bredt teoretisk grunnlag. Vi har valgt å ikke ha en bred presentasjon av dette perspektivet i denne boken, (...) Barnevernet jobber med komplekse saker som kanskje best forstås med en teoretisk tvesinnethet, uten at det innebærer at jeg ikke mener teorier er viktige, (...), men i denne boken får de liten plass (Kvello 2011, 12).

Bokens modellmottaker forstås å være barnevernsarbeideren, men vi ser at også andre tjenester som arbeider med barn vil ha nytte av boken. Foreldre med psykiske lidelser, rusmisbrukende eller voldsutøvende foreldre blir løftet frem som en særlig risikogruppe.

Vi kan tenke oss at forfatter her viser at kompetansen som boken fremmer, er legitim for alle som jobber med barn og utvikling. Gjennom det siste utsagnet tolker jeg en tvetydighet: teori kan på den ene siden forstås som viktig. På den andre siden forstås det som mindre viktig på

grunn av kompleksiteten i barnevernsarbeidet. Utsagnet kan derfor forstås som inntekt for bokens tilblivelse.

Jeg har hatt som mål å skrive en praksisnær bok. Jeg er skeptisk til de som tror dem som tror at de bare kan henviser til seg selv som fagperson, og at det skal være betryggende for andre. (...) Å vise til at man vet best siden man er fagperson, blir like meningsstomt som å fortelle at ens samvittighet er ren. Det siste sier lite før man kjenner personens moralske standard; da først vet man hva ren samvittighet innebærer (Kvello 2011, 13).

Her distanserer forteller seg til de som bare henviser til seg selv som fagperson, hvilket jeg mener peker mot ansatte i barnevernet. Dette forstås også som en årsak for bokens tilblivelse. Når forteller velger å ikke utbrodere en teoretisk forankring i boken, forstå jeg også dette som en av tekstens motsetninger. Jeg stiller derfor et spørsmål til teksten: Er det ikke nettopp det forteller selv gjør, nemlig nøyer seg med å henviser til seg selv som fagperson?

Det siste utsagnet peker på en dualisme i god og dårlig moral, hvilket tolkes som at forfatter bekrefter et skille mellom godt og dårlig.

Forfatter viser så hvordan boken kan bidra til at barnevernet slipper å sette jobben ut til andre, eksterne.

Barnevernet må og skal samarbeide bredt med andre profesjoner og tjenester (...). Hvis barnevernet imidlertid stadig må sette ut sentrale arbeidsoppgaver til andre etater og profesjoner, må man på lengre sikt se om det er mer fornuftig å ta ut disse tjenestene og legge dem til dem som ofte utfører dem (Kvello 2011, 13).

Dette forstås som et advarende sitat rettet mot «barnevernere», og at boken kan forstås som et bidrag til at «barnevernere» kanskje ikke trenger å sette oppgaver ut til andre i den grad at det kan true deres posisjon. Jeg vil si at forfatteren her trer over sin lesers manipulerbare sone ved å advare leseren, hvor det nærmest fremstår som en trussel om å miste jobben som «barneverner».

Fortelleren skisserer konsekvenser dersom barnevernsarbeidet ikke blir utført på god nok måte.

De store konsekvensene for familier etter feilkonklusjoner av barnevernet forutsetter at tjenesten baseres på en sterk faglighet. Det kan være krevende når

barneverntjenesten er den som krever minst formell utdanning av samtlige kommunale hjelpetjenester, og at gjennomtrekken er stor med mange uerfarne og nyutdannede i tjenesten. Det vekker bekymring hos mange (Kvello 2011, 13).

At barnevernets utdanning er lite formell, leses som en av tekstens motsetninger. Jeg legger i «lite formell» at forfatter sikter til formell teori. Tidligere så vi at forteller var kritisk til for mye historie (underforstått teori), i utdanningen. Forfatters utsagn bidrar, ved en slik tolkning, til å skrive barneverntjenesten som profesjon, ned. Forteller skriver at dette kan vekke bekymring hos mange, og jeg får inntrykk av at bekymringen befinner seg på det sakkyndige nivået, men forstås å være sett med brukernes perspektiv.

Boken kan leses som en fordypning i barnevernsrelevante temaer, men den kan også benyttes som et oppslagsverk for den godt skolerte og trente fagperson. (...) Skal man bare bruke boken som et oppslagsverk og basere seg på sjekklister, må man kjenne til grunnlaget de bygger på (Kvello 2011, 13).

Jeg tolker dette sitatet som en av tekstens motsetninger, hvor forfatter ikke vil utdype teorien, men skriver samtidig at dersom boken skal benyttes som et oppslagsverk, må leseren kjenne det teoretiske grunnlaget boken er basert på, hvilket fremstår som et problem. Teksten drar leseren inn i sitt mønster, og leseren vil dermed tvinges inn til å tro på forfatterens kunnskap, og lese boken ut fra det.

Mennesker er ikke skjema, ei heller tekst. Begge deler vil radere bort mange nyanser for å få fram mønstre. Men det er mønstre som preger barn. En barnevernssak handler om hvordan barnet har det, og dets utviklingsbetingelser. (...) Skal man ha fram mange nyanser, belaster man kanskje familien altfor mye? (Kvello 2011, 13).

Her ser vi en dobbel betydning i teksten: forfatteren skriver først frem mennesker som nyanserte, og ikke skjematiske. Men, vi ser også at det er mønstre som preger barn, og nyansene på sin side kan virke belastende for brukeren. Forfatteren interpellierer dermed brukeren inn i en subjektposisjon hvor det å skulle bli sett som et helt og nyansert menneske, er belastende. Forteller stiller så noe jeg oppfatter som et retorisk spørsmål til leseren, hvilket forstås ledende mot at det å se etter hos nyanser, gagnar til sist ikke brukeren, og dermed fremmes en legitimering av boken og kartleggingsmalen som den presenterer.

Jeg tenker ikke at sjekklister eller kartleggingsmalen er en trussel mot brukermedvirkning (...). De hjelper ansatte til å unngå at man etterspør mer

informasjon enn det en trenger for å opplyse en sak godt nok, (...)man kan gjennomføre en undersøkelse på så kort tid som mulig, slik at familien ikke belastes over lengre tid enn høyst nødvendig (...) Å snakke med i stedet for om må være målet for god yrkesetikk. Jo mer konkret man er, jo mer man viser man holder på med, desto bedre (Kvello 2011, 14).

Det oppfordres ikke til en drøfting av om sjekklister truer brukervedvirkningen, det snarere hevdes at kartleggingsmal og sjekklister ikke truer brukervedvirkningen. Det er allikevel interessant at forfatter velger å ta inn dette sitatet, da det ikke vises til kritikk av kartleggingmal som trussel for brukervedvirkning. Dermed vises det implisitt at det finnes kritikk av kartleggingsmalen i forhold til å kunne true brukervedvirkningen. Forfatter løfter frem det å snakke med brukeren, men utsagnet som følger peker snarere mot snakke *til*, fremfor å snakke *med*, hvilket må være å forstå en motsigelse i teksten.

Forteller ønsker i siste del av forordet å takke bidragsytere til boken

Det er mange jeg ønsker å takke i forbindelse med arbeidet av denne boken(...). Takk til alle fagfolkene som har bidratt med artikler(...)Jeg har møtt mange spennende fagpersoner i de årene jeg har jobbet i dette feltet (...)En stor takk til alle dem!(...) Likeså har jeg fått prøvd tankegodset i mange saker der jeg har veiledet saksbehandlere og tiltakspersoner (...). Dere er så mange, at jeg ikke kan nevne dere med navn, men en stor takk til alle dere! Men aller størst takk går til de brukerne jeg har møtt, og som har inspirert meg til å bli den fagpersonen jeg har utviklet meg til å bli. De inspirerer meg til stadig å strekke meg for å bli bedre til å forstå og hjelpe. Så den aller største takken går til dem!(Kvello 2011,14).

Fortelleren viser hvordan mange har bidratt i bokens tilblivelse, både fagfolk og brukere. Fagfolkene forstås som å inngå i «vi'et» med forteller. Forfatter skriver så direkte til saksbehandlerne ved å henvende seg til denne gruppen som «dere». Derfor blir saksbehandler forstått som modellmottaker av boken. Men, det er «de andre», brukerne, som får den største takken. Det er brukerne som har bidratt til utviklingen av fagpersonen i teksten. I dette leser jeg en tvetydighet. På den ene siden viser forteller hvordan brukere har bidratt til fortellers utvikling som fagperson(hjelper), men det at forteller retter sin *største takk* til brukerne, forstås også som å ha en symbolsk verdi av å sette brukeren fremst. På denne måten posisjonerer forfatteren seg ved å ha bruker øverst i hierarkiet, slik det gode barnevernsarbeid forstås å ha.

Forfatteren fører an hvordan boken bør leses

Jeg håper iallfall at jeg med denne boken stryker deg både med- og mothårs og kan hende provoserer deg. Reagerer man med mye emosjoner på provokasjoner, er læringspotensialet lavt og forsvaret høyt. Makter man å ta et par skritt tilbake og se det hele i metaperspektiv, kan læring bli markant! (Kvello 2011, 14).

En provosert leser som leser teksten med følelser forstås ikke som en læringspotensiell leser, og det kan tolkes som at det markeres en distanse til emosjoner i det barnevernfaglige arbeidet.

Hvis de som arbeider i barnevernet blir for hårsåre og forskanser seg mot kritikk og utfordringer, blir tjenesten nær livsfarlig. Om man lett lar seg krenke, skjuler det seg ofte en selvhøytidelighet basert på en skjør selvfølelse. (...)Det blir ikke bra med slike karakteristika hvis man møter utfordrende brukere med sterke affekter og avvising. (Kvello 2011, 14-15).

Det ser også ut at forfatter trekker på stereotypiske beskrivelser av barnevernsansatte, som hårsåre og forskanser seg mot kritikk. Forfatter tar dog klart avstand fra dette, fører leseren sin inn i «jeg'et», eller «vi'et» med den gode barnevernsarbeideren. Det konstrueres et ganske klart skille mellom *de i barnevernets* egenskaper og *brukerne*. Det er dessuten den ansatte i barnevernet som her tildeles ansvaret i relasjonen mellom barnevernsarbeider og bruker, hvor brukeren fremstår som det destruktive som barnevernsarbeideren må hankses med uten å bli følelsemessig berørt.

4.1.1 Forordets røde tråd

Den røde tråden i forordet handler om at forfatter appellerer til gode barnevernere som han vet vil gjøre godt barnevernsarbeid, men hindringer som lite tid fremstår som problemet i fortellingen. Dersom barnevernet må sette jobben ut til andre etater, på grunn av for eksempel mangel på tid, kan det føre til at det ikke er behov for barnevernere i samme grad lenger. Dessuten er brukerne også av behov at informasjon i barnevernet blir systematisert, og dermed blir løsningen på de skisserte problemene Kvellos «Barn i risiko». Dette er en *praksisnær bok* som kan bidra i systemiseringsarbeidet i barnevernet, og det er fortelleren selv som har utarbeidet denne boken. Fortelleren, jeg'et, trår inn på vegne av brukerne, og også for barneverntjenesten selv, og med dette fremmes løsningen. Fortelleren kan på denne

måten forstås som helten som vet å ivareta brukerens behov, samt ta faget tilbake for barnevernere gjennom å bidra med systematikk i barnevernsarbeidet som gjør at barnevernere kan utføre arbeidet selv. Barnevernet forstås derfor som et komplekst felt, som kan utkonkurreres av andre aktørgrupper dersom man som barneverner ikke gjør jobben rett, hvor rett barnevernsarbeid forstås som det som boken tar sikte på. Forfatteren inntar en disiplinerende tone i forhold til å instruere leseren. Leseren advares mot å reagere på teksten med følelser, hvilket forstås som en måte å disiplinere leseren.

Brukerne ser ut til å bli et element for forfatters posisjonering som helten i historien. Forfatter inntar heltestatus ved å fremme løsningen på problemet om mangel på tid: det systematiske verktøyet «Barn i risiko».

4.2 Veien inn i barnevernsfeltet

Neste tekst jeg vil analysere er innledende tekst til kapittel 1 «Barnet som hovedperson i barnevernsaker». Innledningen belyser blant annet årsaken til at forfatter selv har tatt skrittet ut i barnevernsfeltet. Jeg ser derfor denne teksten som relatert til forordet, og til problemstillingen min som handler blant annet om forfatters ståsted. I denne teksten viser forfatteren hvordan han ble advart mot å jobbe i barnevernet. Han forteller også om sin egen motstand mot å jobbe der, og han bruker negative beskrivelser av barnevernet som kanskje er ment å forstå som folkelige og uvitende omtaler av barnevernet. Allikevel velger forfatteren å ta skrittet ut i barnevernsfeltet, de negative omtalene til tross. Deretter oppdager han at disse negative beskrivelsene ikke stemmer, og at han, etter å ha tatt skrittet ut i barnevernsfeltet, er glad for denne erfaringen. Til sist forteller han om hva kapitlet vil handle om, barnevernsarbeidet.

«Tenk på din faglighet. Roter du deg inn i barnevernet kan det bli vanskelig å få gode jobber etterpå!» En kollega sa dette som mange tenkte da jeg begynte i kommunal barneverntjeneste. (Kvelling 2011, 17).

Kollegaen til fortelleren presenterer subjektposisjonen «det mange tenker», hvilket forstås å være en samlet sosial erfaring/ oppfatningen om barnevernet. Barnevernet på sin side, er en egen subjektposisjon, bærer av de negative beskrivelser.

Barnevernet hadde et dårlig renommé. Stereotypiske beskrivelser av tjenesten og dens ansatte florerte, men også mer nyanserte erfaringer var negative, slik som at tjenesten var lukket, baserte seg på ideologi mer enn fag, mistanke om at saker i høy grad ble konkludert ut fra personlig synsing mer enn ut fra solide faglig funderte analyser, og en fortvilelse over at handlingskåtheten i barnevernet innebar å pøse på med hjelpetiltak før de hadde tilstrekkelig forståelse for barnets situasjon. Derved kunne man sette inn hjelpetiltak som kunne være uegnede, og endog forlenge eller forsterke problemer. Var tjenesten virkelig så ille som ryktene ville ha det til? (Kvello 2011, 17).

Det ramses opp negative erfaringer med barneverntjenesten, hvilket også forstås som samlede sosiale erfaringer som forfatteren selv er deltakende i. Identiteten, eller subjektposisjonen, som barnevernet tildeles, trekker dermed på noe jeg vil kalle en tidligere, folkelig oppfatning om barnevernet. Barnevernet snakkes om i negativ forstand, og med dette blir bærer av negative beskrivelser. Der selv de *nyanserte* beskrivelser av barnevernet er negative, forstås som en motsetning i teksten, for *nyansert* handler vel nettopp om å se nyanser, altså ikke bare se det negative eller bare det positive. Forfatteren velger å bruke begrepet *handlingskåthet* om beskrivelsene som barnevernet blir tillagt, hvilket forstås som vulgært: å handle ut fra begjær i barnevernsarbeid, og med dette distanserer forteller seg fra dette. Slik skriver han frem hva «ikke godt nok barnevernsarbeid» er.

Noen år før jeg begynte å jobbe i kommunal barneverntjeneste, hadde jeg blitt pålagt av min sjef i barne- og ungdomspsykiatrien å veilede en barnevernsinstitusjon -(...). Jeg strittet imot som best jeg kunne, men måtte gi meg – truet til og med med å si opp min stilling! (Kvello 2011, 17).

Barnevernets subjektposisjon blir fortsatt interpellert i negative omtaler, men gjennom at forfatter selv også var denne oppfatningen, men allikevel tar skrittet ut i barnevernfeltet, gjøres barnevernet nærmest som offer for urettferdig omtale. Hva som har fått fortelleren til å ta skrittet ut i barnevernfeltet til tross sin motstand, fortelles ikke om. Mitt inntrykk av teksten er at reaksjonene fra «det mange tenker» kommer etter at avgjørelsen om å ta utfordringen og jobbe i barnevernet er tatt. Fortelleren vet hva han begir seg ut på. Det kan forstås som at fortelleren vet mer enn hva «mange tenker» gjør, og kanskje også forstår at ryktene ikke er sanne.

I dag er jeg glad for denne erfaringen –for jeg har slett ikke tapt min faglighet, men styrket den ut fra de utfordringer barnevernsarbeid gir, og jeg forble i barnevernet kun avbrutt av perioder i andre deler av hjelpeapparatet, men jeg vendte alltid «hjem» til barnevernet. (Kvello 2011, 17).

Så skisseres barnevernet som noe helt annet enn tidligere beskrevet; det er i barnevernet som forteller har fått styrket sin faglighet, tross advarsler fra subjektposisjonen «det mange tenker», som her forstås som uvitende. «Jeg’et» løftes frem, og barnevernet inkluderes i «jeg’et». Fortelleren bruker metaforen «hjem» om barnevernet, hvilket kan forstås som nært, der vi kommer fra. Dette mener jeg peker på en særlig nærhet til barnevernet, men også en appell til leseren, som jeg tolker å være den gode barnevernsarbeideren.

Dette kapitlet er ment å fremheve det som jeg mener er noen av de viktigste søylene i barnevernsarbeid, (...) Disse søylene er at barn plasseres øverst i barnevernets lojalitetshierarki; barnets beste må være det ledende prinsipp og gjennomsyre hele saksbehandlingen. (...) å jobbe med barnevern slett ikke er å tape sin faglighet, men forutsetter en solid faglighet. (Kvello 2011, 17).

Barnet forstås som en subjektposisjon, men det er først og fremst subjektposisjonen «barnevernsarbeid» som løftes frem her. Vi får introdusert lojalitetshierarkiet som barnevernsarbeidet blir intepellert i. «Barnevernsarbeidet» handler derfor om å ha barnet øverst i lojalitetshierarkiet. Vi ser også hvordan barnevernet som instans blir løftet frem med faglig tyngde, alle fordommer til tross.

4.2.1 Den røde tråden

Barnevern fremstilles som en stigmatisert instans, hvor barnevernet kan forstås som offer for urettferdige rykter. Fortelleren trosser det andre sier om barnevernet, og går allikevel ut i feltet, som han senere vil kalle «hjem». Fortelleren oppdager der noe nytt og tidligere usagt: Det er nettopp i barnevernet man trenger en solid og faglig tyngde, noe som da forteller forstås å inneha. Fortelleren blir derfor helten som trosser de andre (det mange tenker), og kommer inn med løsningen i det problemfylte feltet, med sin tyngde og kompetanse. Vi ser hvordan forfatteren sin sosiale identitet er knyttet til barnevernet.

Til tross for tekstens tittel («Barnet som hovedperson i barnevernssaker»), så handler teksten først og fremst om forfatterens vei inn i barnevernfeltet, og ikke om barnet.

4.3 Er teori så viktig da?

Teksten jeg vil ta for meg nå er den innledende teksten til kapittel fire «Det fantastiske barnet». I denne teksten skriver forfatteren om forholdet mellom teori og barnevernsarbeid. Forfatteren inntar en posisjon som er tydelig distansert fra for mye teori i barnevern. Forteller gir tyngde til sitt ståsted gjennom å vise at flere universiteter og høyskoler har nedtonet vekten av teorier i utdanningen. Til sist forteller han hva kapitlet skal handle om, hvilket er barns utvikling.

Fortgangen i kunnskapsutviklingen om barns utvikling har kommet fordi forskning på dem har økt i omfang, (...). Parallelt med denne økningen i forskningsvolum har mange universitets- og høyskolestudier nedtonet den dominerende posisjonen som enkelte teorier har hatt når man utdanner fagpersoner for hjelpeapparatet. Det har vært en tendens til teoretisk fundamentalisme blant fagpersoner, der de har utkjempet kamper over i hovedsak teorier utformet av eldre herrer fra overklassen – mange av dem bosatt i USA – som de har sverget troskap til. (Kvelling 2011,77).

Forskning løftes frem, her forstått som mer oppdatert kunnskap. Teori skrives ned gjennom betegnelser som *eldre herrer fra overklassen*. Dette forstås her som en egen subjektposisjon, distansert fra barnevernsarbeideren både geografisk og i forhold til klasse og kjønn. Dette fremstår som et retorisk skriftlig virkemiddel hvor forfatteren allierer seg med leseren, og tvinger leseren inn i sitt mønster som hevder at teorier er distansert fra det virkelige praksisfeltet i det norske barnevernet. Her ser vi hvordan sosial identitet til barnevernfaget blir til gjennom å distansere seg fra «de andre», som her er de som har utformet teoriene. Barnevernsarbeiderens sosiale identitet forstås å være basert på en ide om å være nærmere praksisfeltet. Forfatteren legitimerer sine utsagn om teorier gjennom å hevde at universitetene selv har nedtonet teoriens posisjon i utdanningen..

Teorier er ikke fordømmende, de kan være nyttige for å sikre at man kan sette forskningsfunn og erfaringer inn i en helhet, men noen ganger blir de tillagt verdier som overgår kvaliteten i dem eller nytten av dem. Slik kan det også bli med forskning – det er mulig å finne et forskningsfunn som underbygger den oppfatning man hadde i forkant. Bruk av forskning baseres på at man setter sammen resultater fra flere studier slik at de danner mønstre (Kvelling 2011,77).

Gjennom å hevde at «noe ikke er noe, **men**» (*teorier er ikke fordømmende, men*), legger forfatter også at en implisitt føring mot at «det kan være» (fordømmende). Vi ser, som vi tidligere har sett, at «mønstre» i barnevernsarbeid, fremmes.

4.3.1 Den røde tråden

Den røde tråden i denne teksten peker mot forfatters definisjon av hva som trengs i barnevernsarbeidet. Det er vanskelig å stille seg kritisk, for det blir nesten slik, at dersom man mener det motsatte av hva budskapet i teksten er, da er man nettopp «dum». Forfatteren kan forstås som helten ved å ha forstått viktigheten av forskning og mønstre i barnevernsarbeidet.

4.4 Hvordan er de psykisk syke da?

Dette er innledningen til kapittel åtte om «Barn med og barn av foreldre med psykiske lidelser». Psykiske lidelser forstås som et relevant tema i barnevernsarbeidet, også beskrevet i forordet. I denne innledningen ser vi hvordan psykiske lidelser først blir skrevet frem som noe tilnærmet allment, noe som kan ramme «oss», men etterhvert ser vi hvordan forfatter posisjonerer *de med psykiske lidelser* med en stor relasjonell distanse, hvor hverken forfatter eller leseren forstås å være en del av. *De med psykiske lidelser* blir etter hvert brukers subjektposisjon.

Det er fortsatt noe skambelagt å ha psykiske lidelser, selv om ca 25 prosent av befolkningen en eller annen gang i løpet av livet, for en kortere eller lengre tidsperiode, vil ha en psykisk lidelse. Derved vil ikke noen av oss være uberørt av det, enten det rammer oss selv eller noen som står oss nær eller noen vi vet om. (Kvello 2011,213).

Her forstås først psykiske lidelser som kan ramme mange. Når teksten samtidig sier *selv om* (...) er det kanskje ment til å peke på det er mange som kan være rammet, selv «vi'et», og med dette trenger ikke psykiske lidelser være forbundet med skam. Allikevel forstår jeg fortelleren dithen å snakke om «de andre», ut-gruppen. Alliansen med leser forstås å være basert på dette: Til tross for at psykiske lidelser allmenngjøres, er det allikevel snakk om «de andre».

Psykiske lidelser er for eksempel nært knyttet til uføretrygd og sykefravær og gir betydelige konsekvenser for mange (referanse her)(...). (Kvello 2011,213).

Uføretrygd og sykefravær er med på å posisjonere de med psykiske lidelser, og denne subjektposisjonen tilskrives på denne måten et handikap knyttet til deltakelse i arbeidslivet. Med dette distanserer fortelleren seg fra subjektposisjonen de med psykiske lidelser, og samtidig distanserer han leseren/ barnevernsarbeideren. Dette fordi forfatter og mottaker av teksten forstå å inneha sosiale identitet som yrkesaktiv i barnevern.

Kapittel 3 belyste viktigheten av at foreldre tar utgangspunkt i barnet og ikke motsatt. Det kan være vanskelig for en del foreldre med psykiske lidelser. Psykiske lidelser øker derved risikoen for at omsorgen for barn ikke blir tilstrekkelig god, men det er slett ikke slik at psykiske lidelser er synonymt med for dårlig omsorgsutøvelse. (Kvello 2011,213).

Gjennom dette sitatet tenker jeg at fortelleren baserer seg på kjente, sosiale oppfatninger og erfaringer om psykiske lidelser, men presiserer allikevel at psykiske lidelser ikke nødvendigvis knyttes til for dårlig barneomsorg. Det tolkes allikevel som en implisitt antydning om at det ofte er nettopp slik.

Psykiske lidelser kan forringe personens sosiale tilpasning og lede til vansker med å utvikle gode relasjoner til andre, for eksempel trekker seg unna mange sosiale situasjoner, er lett å krenke (lett krenkbar), er tungsindig og negativistisk, er redd for å bli avvist og derfor unngår eller klamrer seg til andre, er mistenksom(paranoid beredskap), er urimelig krevende (urimelige fordringer), dominerende, selvutslettende, selvsentrert og utnyttende, osv. jo alvorligere de psykiske lidelsene er, desto mer er tilpassningsevnen også gjerne forringet. (Kvello 2011,213).

De med psykiske lidelser må her forstås som en subjektposisjon med utelukkende negative karakteristika, ikke bare knyttet til utøvelse av barneomsorg, men også negative egenskaper knyttet til deres personlighet. Parantesene setter de negative karakteristika inn i en diagnostisk fremstilling. Jeg tenker at forfatteren trekker på samlede, sosiale erfaringer som er historisk betinget i barnevern. De med psykiske lidelser forstås heller ikke å ha mulighet til å knytte

gode relasjoner til andre. Etter oppramsede negative karakteristikk, følger et osv, hvor føringen i teksten peker mot fortsatt negative egenskaper.

Det innebærer at de med psykiske lidelser har redusert variasjon av og hensiktsmessighet i sine strategier, og et stort behov for at andre tilpasser seg dem fordi de har vansker med å tilpasse seg andre.(....) Mange av disse foreldrene bekymrer seg for sitt barns situasjon – både hvordan det preger barnets livskvalitet og om barnet på sikt vil utvikle lignende psykiske lidelser som forelderen har. (Kvello 2011,213).

Det bygges videre på de negative karakteristika, og den barnevernfaglige leseren blir også ført inn i forfatteren sin kategorisering og mønster; leseren vil nødvendigvis alliere seg med forfatteren, og ikke ut-gruppen; de med psykiske lidelser. På denne måten trer forfatteren over leserens manipulerbare sone. Det siste utsagnet forstås å peke i retningen mot det som går i arv, og implisitt kan det peke på at barnevernet er den instans som kan redde situasjonen for å forhindre fortsettelse av negativ utvikling.

4.4.1 Den røde tråden

Den røde tråden peker mot foreldre med psykiske lidelser som motstander, syndebukken. Barna av foreldre med psykiske lidelser forstås som ofre. Barnevernet gjøres dermed til den som kan redde barnet. Jeg vil derfor kalle barnevernet for helten i historien.

4.5 Å være alene om å ha barnets perspektiv

Jeg skal nå ta fatt på kasusfortellingen «*Barna som ansvarlig for mors helse*», som er knyttet til kapittel 1: «*Barnet som hovedperson i barnevernsaker*». Her blir vi introdusert for ulike subjektposisjoner: barnet, mor, barneverntjenesten, helsesøster, barnehagen, en ansatt fra psykiatrien, en representant fra NAV og mors behandler. Jeg velger å samle de siste tre til en subjektposisjon, og kaller denne «mors helse/sosialarbeider». Situasjonen er en psykisk syk mor med to barn, hvor barnevernet ser behov for flytting av barna, mens mors helse/sosialarbeider mener dette vil forverre mors situasjon, samt er de ikke enige med barnevernets konklusjon. Helsesøster synes å være nærmere barnevernets perspektiv (gjennom å kunne ha observert samspill mellom mor og barn), men vil ikke konkludere.

Mors behandler fra psykiatrisk poliklinikk, den kommunalt ansatte i psykiatritjenesten, fastlegen og NAVs representant vitnet med sammenfallende argumenter og oppfatninger om at hvis de to barna hennes ble plassert i en annen omsorgsbasis, ville det forverre mors psykiske helse betraktelig, og at hun trolig ville bli suicidal (...) De mente at hun var god nok mor, og stilte seg uforstående til at barnevernet hadde reist sak for å få overta omsorgen for barna hennes. Under utspørring fra kommunenes advokat og delvis nemnda måtte de vedgå at de ikke hadde møtt barna, ei heller sett mor i samspill med dem. (Kvello 2011,19).

«Mors helse/sosialarbeider» mener mor er god nok, men inntar mors perspektiv. Gjennom dette er «mors helse/sosialarbeider» bærer av en annen sosial identitet enn barnevernsarbeideren og forfatteren. «Mors helse/sosialarbeider» inngår ikke i «vi'et» med barnevernet. Subjektposisjonen mor forstås å være bærer av funksjoner som «ikke bra nok mor», gjennom at barnevernet har reist sak for å overta omsorgen. Mors subjektposisjon er knyttet til psykiske lidelser.

Barnehagen mente mor hadde profittert på veiledningen de hadde gitt henne i grunnleggende barneomsorg, men kunne ikke dokumentere effekt med annet enn at mor kom til samtale, (...). Helsesøster var litt vaklende i sine uttalelser, og ville ikke konkludere, bare fortelle deskriptivt hva hun hadde sett og hørt, men ikke tolke. (Kvello 2011,19).

Helsesøster, som muligens har sett noe av samspillet, vil ikke konkludere eller tolke. Dette distanserer og posisjonerer helsesøster og barnevernsarbeider ved at dette implisitt peker på at barnevernsarbeideren på sin side nettopp tør å konkludere. Dette forstås som faglig integritet hos barnevernsarbeideren, samt et skille i perspektiv og oppgave med henhold til profesjon. Med dette skrives det frem en diskurs av barnevernsarbeidet, hvor barnevernsarbeideren er den som «tør å ta til orde for barnet».

Barnevernet kan fortelle hvordan situasjonen egentlig ser ut.

De kunne fortelle om barn som periodevis var hjemme fra skolen i flere dager fordi de ville passe på mamma når hun hadde det som vanskeligst. De var dårlig flidd. Snudde på døgnnet og sov med klærne på. Begge isolerte seg, og et av barna var etter hvert blitt selvskadende. Ett av dem uttrykte ønske om å dø, (...). Læreren på skolen hadde gjemt på tegninger og nedtegnet samtaler med det andre av barna som fortalte om

mors rus, og at hun i perioder prostituerte seg og tok imot kunder hjemme. (Kvello 2011, 19-20).

Her ser vi subjektposisjonen «lærer» som forstås å dele fokus og perspektiv med barnevernet. Barna tildeles noe muligheter til å uttrykke sin situasjon. Gjennom dette kan barnet forstås å være i besittelse av ressurser som å kunne formidle sin egen tilværelse. Allikevel mener jeg at de øvrige beskrivelsene av barnea, peker mot barna som hjelpeløse ofre for mors manglende omsorgsevne.

Mor ønsket ikke hjelpetiltak. Når hun følte seg sterkt presset av barnevernet, godtok hun å ta imot besøk, men avbestilte jevnlig avtaler og reiste bort slik at de ikke nådde henne. Mor var vettaskremt barnevernet. Og det med god grunn ut fra deres vedvarende, sterke bekymring for barna. De hadde prøvd bytte av saksbehandler og å gi rikelig med informasjon, men frykten satt fortsatt sterkt i mor. Men da hun fikk tilbud fra barnepsykiatrien og helsestasjon i stedet for barnevernet, uteble hun også fra disse tiltakene. (Kvello 2011, 20).

Vettaskremt forstås som slang eller en folkelig måte å si «vettskremt», og med dette skapes en distanse mellom forteller og mor, samt mellom barneverntjenesten og mor. Dette fordi forteller og barnevernet inngår ikke i her i den folkelige væremåten/diskurs, men den profesjonelle, faglige. Mor har dessuten (god) grunn til å være vettaskremt, da barneverntjenesten forstås å ha vært på «tilbudssiden», men frykten sitter i mor. Hun er derfor ikke i stand til å ta imot hjelpen hun blir tilbudt, selv ikke fra andre instanser. Dette legitimerer at det er mor som er bærer av problemet. Det kan tolkes dithen at barnevernet fraskrives ansvaret for at mor ikke nyttiggjør seg hjelpen hun blir tilbudt.

I slike saker kan barnas interesse stå i motstrid til de voksne. Har man mor øverst i lojalitetshierarkiet, blir situasjonen ikke bare pikant, men krevende med avveininger for hvor mye man skal presse og oppmuntre, eller når man skal bøye av og ikke stresse familien. Morsomt er det- som det er i de fleste saker- når foreldrene vil barnas beste og dette samsvarer med barnevernets fagvurderinger. De er hyggeligst å jobbe med og tenke på, men det er mange saker som ikke er så enkle å håndtere. Da kan det være fristende å hevde at alle foreldre alltid kjenner sitt barn best og vet hva det trenger. Men det er ikke slik i alle saker. Om så, intet behov for et barnevern! (Kvello 2011,20).

Her kommer moralen frem i fortellingen med henhold til lojalitetshierarkiet, og hva den gode barnevernsarbeideren skal gjøre. Dette peker også mot en diskurs i barnevernsarbeidet. Det er opp til leseren å vurdere hva som er rett å gjøre i den skisserte saken, men det moralistiske avsnittet til sist i sitatet fører tydelig retningen for å ha barnet øverst i *lojalitetshierarkiet*. Det siste utsagnet forstås å løfte frem viktigheten av barnevernet, samt skrive frem en diskurs av barnevern som handler om at barnevernets oppgave er å ivareta barna når foreldrene ikke gjør det.

4.5.1 Den røde tråden

Barna forstås som historiens offer, og som trenger å reddes fra den psykisk syke moren. Barnevernet arbeider i et terreng der det finnes andre perspektiver, og hvor disse perspektivene står i strid med det barnevernet arbeider for: det er nemlig å ha barnet øverst i lojalitetshierarkiet. Forskjell i perspektiver gjør «mors helse/sosialarbeider» til barnevernets motstander. Barnevernsarbeideren har barnets perspektiv, og på denne måten skrives helten frem: det handlende barnevern. Barnevernsarbeidet forstås med derfor som enestående i perspektiv og mulighet for handling.

4.6 Når barnevernet ikke gjør jobben sin

Dette eksemplet kalles «Å overse sterke signaler på å lide overlas», og er også hentet fra kapittel 1 «*Barnet som hovedperson i barnevernssaker*». Eksempelets tittel peker mot risikoen ved barnevernsarbeidet når det ikke gjøres godt nok. Eksemplet handler om Joachim på 8 år som har en utagerende atferd: han slår og hører ikke etter. Moren hans Randi oppsøker barneverntjenesten og ber om avlastning. Randi har en datter i tillegg til Joachim, og hun føler hun trenger mer tid med datteren sin da hun syns Joachim er *ulydig*. Joachim har aldri hatt kontakt med sin far, og mor hevder dette bunner ut i at fars nye kone er sjalu på Joachim. Joachim har dog en stefar som jobber offshore. Mor mener at det er mangel på mannspersoner i Joachims liv som er årsaken til Joachims atferd. I eksemplet er det mors ønsker som får lede an hvilke tiltak som igangsettes i barneverntjenesten. Gjennom eksemplet ser vi hvordan Joachim ikke får det bedre, men tvert imot verre. Det er til sist kontaktlæreren som kommer i dialog med Joachim, hvor det kommer frem at Joachim blir slått av stefaren sin, og at han også tidvis har sett mor få juling.

Mor ønsket seg derfor en mannlig støttekontakt for Joachim slik at han kunne få tatt ut noe av sin energi og derved trolig ville utagere mindre. Hun ville også ha et besøkshjem for ham slik at hun fikk helger til å hente seg inn igjen og være mer sammen med sin datter (..) (Kvello 2011,24).

Mors subjektposisjon gjøres til en som gis mulighet til å definere hva som er problemet til Joachim. Barneverntjenesten blir interpellert i en subjektposisjon som lar mor bestemme. Barneverntjenesten fremstår ikke som handlende. Joachim atferd skisseres som slitsomt for mor. På denne måten blir mor en som ser sine behov fremfor Joachim. Begrepet «utagering» forstås å trekke på sosiale erfaringer i barnevernet der barnet er bærer av en problematisk atferd. Men, som den gode barnevernsarbeider vet, skal man ikke ha mors perspektiv i saken, men barnets. Utageringen forstås med dette å ha en årsak som barnevernsarbeideren skulle ha undersøkt, fremfor å ta mors perspektiv.

Barnevernkonsulentent forvaltet saken ut fra barnevernloven §4-4. (...) Hun fikk også skaffet et flott besøkshjem hvor far i huset var utpreget omsorgsfull av natur og svært opptatt av barn. Både mor og Joachim ble glade i dem. (Kvello 2011,24).

Det at barnevernkonsulentent forvalter saken ut fra §4-4 (hjelpetiltak for barn og familier), kan tolkes som at barnevernkonsulentent ikke har forstått alvoret i saken. Beskrivelsene som tillegges besøksfar, samt at mor og Joachim blir glade i besøksfamilien, legitimerer omsorgsutøvelsen til besøksforeldrene som gode, og problemet kan derved ikke ligge hos dem. Jeg vil si at forfatteren skriver besøksfar inn i det gode «vi'et», samt opphever besøksfars ferdigheter gjennom å skrive *omsorgsfull av natur*. Dette utsagnet peker mot en biologisk tenkning, og vi kan tenke oss at det motsatte finnes: å ikke være omsorgsfull av natur.

Det gikk ikke bedre med Joachim. Han utagerte etter hvert på skolen også, og det var like mange utageringer hjemme som før støttekontakten og besøkshjemmet kom inn i bildet. Det ble opprettet en ansvarsgruppe rundt ham (...). Det ble snakket mye, mange tenkte på Joachim, og alle ønsket han skulle få det bedre. Men det hjalp ikke. (Kvello 2011, 24-25).

Forfatteren fremmer her en mulig diskurs i barnevern gjennom å trekke på sosiale oppfatninger om barnevern: å snakke barnevern er ikke godt barnevern, det må handling til.

Det å tenke på Joachim og ønske at han skal få det bedre, fremstår her som lite nyttig. Konstruksjonen av dette barnevernsarbeidet fremstår som «ikke godt nok barnevernsarbeid».

Barnevernkonsulenten stod litt fast, og akutte saker og stor saksbehandlingsmengde ledet til at Joachim gled litt ut av hennes bevissthet, men saken ble tatt fram igjen når mor ringte og fortalte at det var blitt verre. (Kvello 2011,25).

Subjektposisjonen til barnevernkonsulent fremstår som noe tiltaksløs og lar mor føre saken. Det pekes på omfattende mengder saksbehandling i barnevernet. Her mener jeg forfatteren trekker på en sosial oppfatning/ erfaring i barnevernet om mange saker og liten tid. Vi er dermed tilbake til diskursen om lite tid i barnevernsarbeidet. Implisitt kan teksten også tolkes å peke på at dersom man ikke utfører barnevernsarbeidet godt, kan viktig barnevernsarbeid forsvinne i mengden, på grunn av mangelen på tid.

Da Joachim var 13 år, angrep han en gutt i skolegården og ga ham en kraftig medfart.(...) Kontaktlæreren hadde en lang samtale med Joachim. En oppgitt og angrende Joachim fortalte hvordan han jevnlig hadde blitt slått av stefaren, og at han også regelmessig hadde sett mor få juling av ham. (Kvello 2011,25).

Det er altså læreren som her finner ut av problemet gjennom å snakke med Joachim. Barnevernkonsulenten på sin side har hatt mors fokus, men endelig er det noen som snakker med barnet. Her mener jeg sitatet peker tilbake på diskursen som skrives frem om lojalitetshierarkiet.

Mishandlingen var så omfattende og grov at den svarte til barnevernloven §4-12. (Kvello 2011,25).

Det stadfestes her at barnevernkonsulenten har ikke utført godt barnevernsarbeid. § 4-12 er en paragraf om omsorgsovertakelse. Det har derfor vært en langt alvorligere situasjonen rundt Joachim enn barnevernkonsulenten har forstått. Barneverneren har hovedsakelig latt mors perspektiv være styrende for saksgangen, hvilket peker på at utgangspunktet var galt fra start: saken skulle ikke vært ført under § 4-4, hjelpetiltak for barn og familier.

er slett ikke sikkert at Joachim eller mor ville ha fortalt noe om mishandlingen om man hadde snakket med dem, men temaet kunne kommet fram. Men hadde man stilt seg spørsmål om hva Joachim uttrykte via sin atferd, altså om meningen bak symptomet, ville man ha skjönt at man måtte ha alvorlige erfaringer som måtte gis

markante uttrykk og at de ikke kan løses av lette, hyggelige tiltak. (...)Det er et tungt ansvar å bære på når man jobber for barns beste. (Kvello 2011,25).

Med dette ser vi at Joachim og mor ikke som en selvfølgelighet ville ha snakket om hva som var det egentlige problemet, hvilket også kan forstås å trekke på sosialt samlede erfaringer i barnevern. En måte å tolke dette på, er at det er vanlig at brukerne skjuler noe for barnevernet, men at man må som barnevernsarbeider forsøke å komme i dialog, slik at man tilrettelegger for muligheten å få innsyn i saken. «Godt barnevernsarbeid» løftes frem som å handle om å kunne tolke årsak for atferd: *meningen bak symptomet*. Dette kan være en måte å fremme en diskurs i barnevernsarbeidet, samt være basert på eksisterende diskurser. Det siste utsagnet som eksemplet avsluttes med, tolkes å trekke på en sosial, oppfatning av barnevern: et tungt ansvar der man må kjempe mot mange.

4.6.1 Den røde tråden

Moren i eksemplet er motstanderen i barnevernsarbeidet, barnet er ofret. Barnet er ikke bare offer for volden utøvet av stefar, men også offer for barnevernsarbeidet som ikke gjøres på rett måte. Det forvaltes til og med ut fra feil paragraf. Det er kontaktlæreren som her blir helten i historien, og også et forbilde for hvordan man skal gjøre godt barnevernsarbeid, gjennom å snakke med barnet.

4.7 Den ustabile moren som aldri blir bra nok

Teksten som vi nå skal inn i er en kasusfortelling som kalles «*Fra et flatt til et intensivt samspill*» og er hentet fra tredje kapittel: «*Det utviklingsstøttende samspillet*». Her møter vi en psykisk syk mor og en av hennes døtre, som er fem måneder gammel. Far nevnes ikke i teksten, og forstås med dette som fraværende. Teksten er å forstå som en kasusfortelling. Tittelen på kasusfortellingen viser til mors psykiske tilstand. Mor svinger mellom å være flat og intens i samspillet med barnet (Nicoline). Når mor er flat, kan barnevernkonsulentene veie opp for mor, men ved det intense kan barnevernkonsulentene vanskelig gjøre noe. Mor er ambivalent til å motta hjelp av barneverntjenesten, og det er der leseren skal vurdere til sist om man kan forsvare press på mor i en slik sak.

Mor hadde fødselsdepresjon og var en kort periode innlagt ved psykiatrisk enhet, men mest fikk hun bistand poliklinisk. Hun hadde slitt med tilbakevendende depresjoner

siden ungdomsårene. Hun hadde også fødselsdepresjon etter forrige fødsel. (...) Mor har nær hele tiden vært ambivalent innstilt til å få hjelp av barneverntjenesten. I perioder mente hun at hun greide seg best uten dem, og syntes de krevde for mye, mens hun i andre perioder var takknemlig for å få bistand. I den siste tiden har hun helt mest i retning av å ikke ønske bistand fra barnevernet. (Kvello 2011,71).

Mor beskrives å ha to mulige måter å være på: hun er enten deprimert eller hun er overkjørende overfor barnet sitt. Denne subjektposisjonen, bestående av disse karakteristika, forstås i barnevernøyemed som å være negativt ladet med henhold til samspill med barnet. Disse to væremåter er forenlige med hverandre. To væremåter som ville gjort mors subjektposisjon mer sammensatt, ville være om mor som ble beskrevet som omsorgsfull og kjærlig når hun ikke var deprimert. Men måten mor skrives frem på her gjør henne til bærer av utelukkende negative egenskaper i forhold til barneomsorg. Det blir derfor enklere for leseren å plassere mor som en ikke bra nok mor. Mor gjøres med dette til en av de andre, en av *de få*, ut-gruppen. Mors karakteristika forstås å være forbundet med dårligere psykisk helse, det ser vi også av hennes kontakt med psykiatrien. Hun er dessuten bærer av karakteristika som ustabil og ambivalent gjennom hennes forhold til å ville/ ikke ville motta bistand fra barnevernet. Dette bidrar til å skrive henne frem som en motstander av barnevernets arbeid.

Mor hadde god hjelp av sin overlege og tillit til ham. En del overleger og psykologspesialiser kan oppføre seg så suverent at det nær virker som at det eneste de mener skiller dem fra Vårherre, er ansienniteten, og kun det. Denne overlegen kan passe til denne beskrivelsen. Han var ikke snauere enn at han ringte opp barnevernkonsulenten og nærmest beordret henne til å avslutte saken. Han fortalte at mor ikke lenger innfridde diagnosekriteriene for depresjon, men kunne få tilbakefall på grunn av det stresset kontakten med barnevernet medførte. Han ble ikke mildere i samtalen da han merket at barnevernkonsulenten ikke umiddelbart ville lystre hans inngripen i saksbehandlingen. (Kvello 2011,71).

Det at mor har god hjelp og tillit til sin overlege, fremstår ikke som noe positivt i barnevernsøyemed. Overlegens identitet som suveren kan i denne kontekst tolkes å skulle vekke avsky/antipati hos leseren. Barnevernsarbeidet kan forstås som lite prestisjepreget sammenlignet med overlegens posisjon, og man kan tenke seg at motsetninger mellom ulike yrkesgrupper kan komme tydelig til syne dersom en føler seg overkjørt av den andre. Dette

utsagnet kan minne om å skulle vekke nettopp dette hos leseren (som er å forstå en barnevernsarbeider). Metaforen om *Vårherre*, interPELLerer også overlegen inn i en subjektposisjon «der han tror han kan» beordre barnevernkonsulenten, noe vi ser at han ikke får til. Dette er med på å skrive frem barnevernskonsulentens subjektposisjon, som forstås å ha en faglig integritet ved å ikke bøye av for overlegen. Barnevernkonsulenten forstås derfor å utføre derfor godt barnevernsarbeid. Her mener jeg forfatter trekker på sosiale oppfatninger av hvordan barnevernsarbeidet skal utføres. Her kommer dessuten de ulike (profesjons) perspektiv til uttrykk: barnevernkonsulenten er opptatt av barnets beste, mens overlegen er opptatt av mor. Med henhold til sosial identitetsteori ser vi hvordan forfatteren benytter stereotypiske beskrivelser av både overlegen, mor og av barnevernkonsulenten. Gjennom sine relasjoner til hverandre, skapes identitetene, og barnevernkonsulenten fremstår som den eneste med barnets perspektiv. Mor har tillit til overlegen, men har ikke den samme tillit til barnevernkonsulenten. Subjektposisjonen *Barnevernkonsulenten* har vi sett har en faglig integritet.

Barnevernkonsulenten hadde jevnlig vært sammen med mor og Nicoline. Mens mor var deprimert, var hun flat i samspillet med henne. (...) Nå som mor ikke lenger var deprimert, var samspillet endret i retning av insensitivt. (...) Nå som mor var kommet ut av depresjonen, var hun overkjørende og så ikke mange av Nicolines signaler, lot dem ikke få komme fram eller feiltolket dem. Det overkjørende samspillet var nok trolig mer utviklingshemmende for Nicolines utvikling enn det flate, fordi barnevernets ansatte bidro mens mor var deprimert og fikk gitt en del til henne på den måten.
(Kvelling 2011,71).

Det at barnevernkonsulenten jevnlig har vært sammen med mor og Nicoline tolkes positivt i barnevernsøyemed, og er med på å beskrive det gode barnevernsarbeid. Observasjonene som barnevernkonsulentene har gjort fremstår som sanne og ensidig. Mors måter å være på fremstår som negativt i barnevernsøyemed med henhold til samspill med barnet. I forhold til sosial identitetsteori er den sosiale identiteten som barnevernkonsulenten tildeles, utelukkende bærer av positive karakteristika.

Hadde ikke barnevernkonsulenten observert samspillet, kunne saken ha blitt avsluttet når Nicoline hadde mindre utviklingsstøttende samspill enn da mor var deprimert.
(Kvelling 2011,71).

Her ser vi hvordan det gode barnevernsarbeidet, som her innebærer observasjon, løftes frem. Samtidig er det implisitt en advarsel til leseren om at saker kan avsluttes for fort dersom man ikke gjør barnevernsarbeidet riktig. Legens uttalelse om å stanse undersøkelsen bekreftes som gal gjennom dette utsagnet, og den legitimerer fortsatt undersøkelse.

Kasusfortellingen avsluttes med spørsmålet:

Kan man forsvare press på mor med utgangspunkt i hva barnet har behov for, fordi en del mangler i samspill tidlig i livet kan medføre irreversible skader eller forringet funksjon og derved ramme kompetanseutvikling hos barnet? (Kvello 2011,71).

Dette fremstår som et retorisk spørsmål hvor leseren blir ført inn i forfatterens mønster. Forfatteren trekker på oppfatning og diskursen om å ha barnet øverst i lojalitetshierarkiet. Sitatet er også advarende om hvilke konsekvenser som kan forekomme dersom barnevernkonsulenten handler feil. Med henhold til definisjonen på kasusfortellinger, hvor leseren til sist skal veie ulike normer opp mot hverandre for å komme frem til en løsning, ser det ut til at forfatteren allerede har gjort dette, og det forstås derfor som opplagt å svare «ja» på forfatterens spørsmål.

4.7.1 Den røde tråden

Her ligger problemet hos den psykisk syke og ustabile moren. Det hjelpeløse barnet er å forstå som offer for morens mangler. Barnevernkonsulenten er den eneste med «barnets beste» i fokus, men møter på motstand hos den *suverne* overlegen. Barnevernkonsulenten evner å se barnet, i motsetning til moren og overlegen, og er forstått til å se på vegne av barnet som ikke her kan fremme sin egen sak.

Ved at forfatteren konstruerer den gode barnevernsarbeideren å ikke bøye av for den suverene overlegens krav, skriver forfatteren frem en mulig og ønsket diskurs å innta for den gode barnevernsarbeideren. Det gode barnevernsarbeid må tåle at andre, kanskje høystatus yrkesgrupper, ikke er enige med barnevernsarbeidet. Barnevernkonsulenten, med sin faglige integriteten, blir dermed helten i historien.

4.8 Når ingen ser barnet

Så beveger jeg meg videre til et eksempel som kalles «*En vettskremt gutt*», hentet fra kapittel fire «*Det fantastiske barne*»t. Dette eksemplet handler om Harald, elleve år, som har atferdsvansker, og hvor skole og foreldre ikke forstår hva atferdsvanskene handler om. Skole og foreldre skylder på hverandre, men ingenting hjelper. Skolen setter igang tiltak, hvilket heller ikke hjelper. Mot slutten av eksemplet ser vi at Harald er bærer av bestemte karakteristika: Harald er nær å være psykisk utviklingshemmet, hvilket hele tiden har vært ukjent for omsorgspersonene rundt Harald. Teksten blir derfor et eksempel på å handle feil overfor et barn, og det blir også et eksempel på å handle rett. Det er gjennom utredninger man finner Haralds problem.

Harald er elleve år gammel. Han er liten og vevert bygget gutt med store brune øyne og ravnsvarv h r. Det er så man kan benytte ordtaket liten tue kan velte stort lass, for lille Harald har satt en stor skole på hodet. (Kvello 2011,125).

Beskrivelsene av Harald fremstår som stereotypiske av det rene, uskyldige barnet, men det følger noe mer ved Harald.

Skolen ga foreldrene skylden for atferdsvanskene og forventet at de skulle ordne opp. Foreldrene mente at skolen ikke gjorde jobben sin, og at de bare så feilene og ikke styrkene ved Harald. (Kvello 2011, 125).

Utsagnet kan vekke empati overfor foreldrene; det er ikke rett å skylde på andre uten grunn. Utsagnet kan med dette appellere til moral. Foreldrene blir interpellert i en subjektposisjon hvor de forstås å være utsatt for urettferdighet. Dette forstås å trekke på en annen diskursiv tenkning av barnevern. Tidligere har sett antydninger eller prediksjoner på kausale sammenhenger mellom barnets atferd/utvikling og foreldrenes omsorgsutøvelse, men her forstås ikke Haralds atferd som å ha en kausal sammenheng med foreldrene.

Ikke bare var Haralds utagering så hyppig og alvorlig at skolen valgte å sette en assistent på ham i hele skoletiden (...) Det hjalp ikke så godt som skolens ansatte hadde håpet, så Harald ble flyttet til et bygg like ved. Der satt lille Harald på et trangt rom med to meget r slige karer –den ene var skinnen på hodet og rikelig tatoverv, og ringer pyntet begge årene. Begge assistentene var trivlige typer, men de kunne se litt fryktinngytende ut.

Haralds utagering tiltok selv i dette regimet skolen hadde skapt. (Kvello 2011, 125).

Vi ser hvordan skolen som subjektposisjon blir interpellert i å handle feil overfor Harald. Når forfatteren bruker ordet *håpet* i forbindelse med Haralds atferd, peker dette mot noe lite målrettet og målbart. I beskrivelsene av Harald og assistentene ser vi igjen hvordan Harald gjøres liten og uskyldig (*lille Harald*), og assistentene gjøres ikke til fagutdannede barnevernere. Assistentene interPELLERES i subjektposisjoner som store og tøffe, i motsetning til lille Harald.

En analyse av Haralds utageringer viste raskt at han ikke var taktisk siden han like gjerne utagerte når voksne var tett på han, som når han var alene med jevnaldrende. (...) Dette var ikke en gutt som utagerte for å skape seg makt, han var ikke opptatt av dominans eller sosiale posisjoner, han skulle ikke vise seg. Utredningen viste en gutt som lå tett ned mot psykisk utviklingshemning, (...). (Kvello 2011,125).

Det som her sies implisitt er at det finnes utageringer som forklares som middel for å skaffe seg makt og dominans. Dette kan derfor forstås som en annen form for atferdsproblemer. Det at Harald heller ikke er taktisk, bygger opp om det uskyldige bildet av gutten.

Dette er dermed ikke et typisk barnevernseksempel som handler om omsorgssvikt, og trekker derfor på en annen diskurs. Dette er en gutt som er nær *nede* psykisk utviklingshemning, hvilket kan forstås som at psykisk utviklingshemning ikke settes i sammenheng med miljø, hjemmeforhold og omsorgssvikt: det er noe annet. I og med at Haralds utagering her ikke kan spores tilbake på foreldrene, ser det også ut til at skolen i større grad enn tidligere er bærer av problemet. Det utelates å fortelle om hvilke som har gjort utredningene av Harald og funnet hans egentlige *problem*.

4.8.1 Den røde tråd

Dette er et eksempel på hvordan skolen kan handle feil overfor barn.

Dette er historien om den redde, hjelpeløse gutten som på grunn av de voksnes uvitenhet, stadig får en forverret atferd og situasjon. Det er utredningene som til sist blir løsningen på problemet og som redder Harald. Det er uvisst hvem som har gjort disse utredninger.

4.9 Om å arve dårlig omsorg

Det neste eksemplet vi skal se på kalles «*Heftige brudd og intense gjenforeninger*» og er også hentet fra kapittel fire «*Det fantastiske barnet*». Her møter vi Mia som er 20 år og hennes mor. Mia skal bli mor selv. Tittelen på eksemplet peker mot Mia og morens samspill, hvor heftig og intens er ytterpunktene som preger deres forhold. Mia har dessuten en bror som nevnes i sammenheng med at han sliter med rusmidler. Mia på sin side har også problemer på ulike områder. Moren stiller seg uforstående til at hennes barn problemer har noe med henne å gjøre.

Mia hadde en turbulent oppvekst; hennes foreldre skilte lag da hun var syv år, og etter det mistet hun kontakt med faren, som etablerte seg i ett nytt parforhold i en annen del av Norge. Hun flyttet fem ganger i oppveksten og hadde to stefedre. Hun har en eldre bror, Glenn Robin. Han er 24 år gammel og sliter med rusmiddelmissbruk (...). Mia slet mye på ungdomsskolen med angst og depresjoner (...). Hun hadde flere kjærester på den tiden – alle var flere år eldre enn henne, og de var ikke i utdanning eller jobb. Hun festet mye i den perioden. Hun flyttet hjemmefra 19 år gammel – nesten i raseri. (Kvello 2011,94).

Far er fraværende i livet til familien. Det kan se ut som at årsaken for hans fravær er et nytt parforhold, hvilket skriver frem fars identitet som en som ikke bryr seg om barnet sitt når han er etablert i et nytt forhold. Dette trekker muligvis på en diskursiv forståelse av fraværende fedre i barnevernet. Vi ser også at det ustabile preger livssituasjonen til Mia, og gjennom dette gjøres hennes, moren og brorens subjektposisjoner relevante. De hendelser og situasjoner som er rundt Mia og hennes mor, er hendelser som sammen tegner et bilde av en svært problematisk livssituasjon. Det peker mot omsorgssvikt og barnevern. Jeg mener beskrivelsene trekker på tilgjengelige diskurser av brukere. Det at både Mia og hennes bror har problemer kan være ment å indirekte peke på å årsaksforklare deres atferd i relasjon med mor. Det siste utsagnet om at Mia flytter nesten i raseri, leser jeg som en dobbel betydning. Det å flytte i raseri forstås som å handle impulsivt og i affekt. Samtidig har forfatteren valgt å skrive *nesten*, som kan peke mot at man trenger ikke flytte i fullstendig raseri for at det skal være dysfunksjonelt og problematisk. Å *nesten flytte i raseri* er også forbundet med noe problemfylt. Dermed har også forfatteren inntatt en posisjon hvor han distanserer seg med raseriet, og identifiserer raseriet med det dysfunksjonelle og ustabile.

20 år gammel ble Mia gravid. Barnefaren var ikke interessert i videre kontakt med verken Mia eller barnet og anbefalte Mia å ta abort. Mia syntes det var moralskt forkastelig, men aller viktigst: Hun tenkte at et barn var det hun trengte. Det ville gi livet hennes mening, og hun tenkte at det kunne fjerne depresjoner som hun hadde av og til. (Kvello 2011,94).

Når Mia hevder at abort er moralsk forkastelig kunne det vært tolket i positiv forstand ved at Mia inntok et moralsk standpunkt til abort og gjennom dette inneha integritet. Men, satt i sammenheng med at hun fremfor alt tenkte at et barn var det hun trengte, så mister Mias moralske vurdering sin positive kraft. Mia forstås dermed som *ikke bra nok* med henhold til utøvelse av barneomsorg: hun ser først og fremst seg selv, ikke barnet. Dette ses i sammenheng med diskurs om psykiske lidelser. Utsagnet kan derved tolkes å trekke på en tilgjengelig diskurs om *de med psykiske lidelser*.

Jordmora ble bekymret for hvordan Mia skulle klare seg som mor, siden Mia på mange måter var et barn selv. Jordmora fikk koplet inn barnevernet, og de skulle bistå Mia. Mia kjente seg både veldig sterk og svært sårbar under graviditeten. Hun gjenopptok kontakten med mora si og flyttet inn i sokkelleiligheten hennes. (Kvello 2011,94).

Jordmora er en ny subjektposisjon, som forstås å dele barnevernets perspektiv, og hun har tillit til barnevernet. Forfatteren velger begrepet *bekymret*, hvilket er gjenkjennelig i barnevernsarbeidet. Dette bidrar til å styrke alliansen mellom jordmor og barnevernsarbeidet. Det at Mia også er sårbar, utvider hennes subjektposisjon. Hun fremstår med dette mer som et offer enn som den som innehar problemet. Mia vender seg til sin mor når hun er sårbar, hvilket kunne vært tolket som en styrke (å søke støtte). Men, sett i sammenheng med de tidligere beskrivelser, hvor hun flyttet fra moren i raseri, virker setningen ledende mot det ambivalente, som igjen er forbundet med negativ karakteristika i barnevernsøymed.

Men barnevernet vurderte Mia til å mangle flere grunnleggende foreldreferdigheter. Både Mia og hennes mor mente begge to at dette skulle gå bra. Mor til Mia tenkte ikke at hennes to barn vansker kunne indikere at hun hadde gitt dem for svak omsorg. (...) både Mia og mora holdt barnevernet på så lang avstand som de kunne, ga lite opplysninger og fortalte hele tiden at alt gikk «kjemp fint», «supert», «ingen

problemer», og var både litt forførende, tilslørende, tendensiøse og løgnaktige.
(Kvello 2011,94).

Mia og mor fremstår som å presentere den samme subjektposisjonen: moren med for dårlig omsorgsutøvelse, den ikke bra nok moren. Setningen om at Mias mor ikke tenker at hennes omsorgsutøvelse har noe å gjøre med hennes barn vansker, peker implisitt på at det nettopp er en kausal kopling mellom hennes omsorgsutøvelse og hennes barns vansker, og viser derfor at moren ikke evner å se dette. Mia og mor tillegges her utelukkende negative karakteristika. Det at Mia og moren deler disse karakteristika, peker mot hvordan omsorgssvikt går i arv. Deres negative karakteristika blir dessuten satt i sammenheng med at de selv fremstiller deres situasjonen som bra, hvilket gjør at det de sier mister sin troverdighet. Det er også et poeng at beskrivelsene som Mia og mor gir av sin egen situasjon, blir skrevet i anførselstegn. Dette peker mot at dette ikke stemmer, det er kun Mia og morens utsagn, som ikke gir deres utsagn troverdighet.

Da Kim Rudi var litt over året gammel, flyttet Mia brått hjemmefra. Hun hadde kommet i konflikt med mora. (...) Mias mor på sin side ble så bekymret for barnebarnets situasjon at hun sendte bekymringsmelding til barnevernet og fortalte dem at Mia var veldig umoden, ofte var på fest, ikke alltid tok opp Kim Rudi når han våknet i senga si og gråt, at Mia hadde mange kjærester som bodde hos dem, at hun røykte sigaretter inne i leiligheten og sjelden luftet ut, og heller ikke var særlig nøye med å ha det rent og ryddig. (Kvello 2011,94).

Igjen blir det ustabile og konfliktfylte fremtredende hos Mia, hennes subjektposisjon konstrueres. Samtidig ser vi at moren vender seg til barnevernet i konflikten mellom henne og datteren, og hun gir bekymringsfulle beskrivelser av datteren. Beskrivelsene er lagt innenfor en gjenkjennelig diskursiv tenkning i barnevern, hvilket gjør beskrivelsene troverdige. De er ikke ekstreme varianter av vold, men ligger nær omsorgssvikt knyttet til den psykisk ustabile moren, hvilket jeg mener er en vanligere karakteristika. Jeg vil derfor som leser anta at beskrivelsene som moren til Mia gir av Mia, mest sannsynlig er troverdige, men jeg får også et inntrykk av at Mias mor henvender seg til barnevernet på grunn av konflikten hun er i med datteren sin. På denne måten mister også moren til Mia troverdighet, og verken Mia eller hennes mor fremstår som gode nok omsorgsgivere.

Barnevernet anla undersøkelse etter barnevernloven §4-12. (...) De besluttet å reise sak om å plassere Kim Rudi i fosterhjem. Mias mor tilbød å være fostermor. Barnevernet ga avslag på dette. (Kvello 2011,95).

Her bekreftes antakelsen om at Mias mor også har mistet sin troverdighet med henhold til omsorgsutøvelse, ved at det nå anlegges undersøkelse etter § 4-12 (vedtak om å overta omsorgen for et barn), og at Mias mor får avslag som fostermor. Gjennom at barnevernet innser alvorret i situasjonen og beslutter at barnet må flyttes fra mor, konstrueres Mia og hennes mor som «de andre», de som ikke får det til. Mia og moren blir ut-gruppen, barnevernsarbeideren blir inn-gruppen.

Da saken nærmet seg, flyttet Mia hjem til sin mor. Mor sendte et langt brev der hun trakk tilbake det hun hadde skrevet i bekymringsmeldingen, (...). Mia mente at alle døtre har konflikter med mødrene sine, og at hun og mora alltid hadde vært som to venninner (...).(Kvello 2011,95).

Det ustabile fremmes nå ved mors subjektposisjon, og mor mister den troverdighet som eventuelt måtte være igjen.

Mia og hennes mor er ekstreme utgaver av tilknytingsstil C, men flere brukere i barnevernet preges av dette mønsteret (...). De fleste med tilknytingsstil C vil derimot være langt mer dempede utgaver av Mia og hennes mor. (Kvello 2011,95).

Her har barnevernet allerede fremmet sak for fylkesnemnda. Avgjørelsen om at barnet ikke kan bo hos sin mor, eller sin bestemor, er allerede tatt, og derfor fremstår dette som et eksempel på hvordan dårlig omsorgsutøvelse går i arv. Det siste avsnittet forteller oss også hva som er årsaken til Mia og hennes mor sin atferd: de har tilknytingsstil C.

I boken finnes en (kort) redegjørelse for de ulike tilknytingsstiler, hvor det finnes tre utrygge og en trygg. C er en av tre utrygge tilknytingsstiler, og beskrives frem som alvorlig (Kvello 2011, 93). Når forfatteren skriver at flere brukere preges av dette mønsteret, men gjerne i dempede utgaver, mener jeg at han legitimerer inngripen i familiers liv der man kan se antydninger til utrygg tilknytting, enten det er hos barn og foreldre.

4.9.1 Den røde tråden

Her er hovedmomentet i historien det ambivalente og ustabile knyttet til omsorgspersonene i eksemplet, og hvordan dette arves. Mia og moren forstås som bærer av stereotypiske

beskrivelser av å være psykisk syke alenemødre. Mias mor fremstår som sydebukken.

Årsaken til hvorfor ting har gått galt, ligger hos henne. Mia forstås med dette som offer for morens dårlige omsorgsutøvelse. Fortellingens største offer er Mias lille sønn, Kim-Rudi.

Teksten fremstår også som advarende i forhold til barnevernsarbeidet: dersom foreldre i barnevernet får holde på som de vil, vil det gå dårlig.

Den kausale sammenhengen av hvordan foreldre som har utrygg tilknytningsstil fører dette videre på sine barn, forstås som fortellingens problem. Løsningen peker mot å flytte barnet.

4.10 Når foreldre bruker barna til å veie opp for mangler i livet sitt

Jeg har valgt å definere teksten vi nå skal inn som et eksempel. Eksemplet kalles «Å ha datteren som ens mest fortrolige» og er hentet fra kapittel syv «Barn som blir utsatt for omsorgssvikt». Dette eksemplet handler om moren Yvonne. Moren har sin datter som sin mest fortrolige, derav tittelen.

Yvonne har levd et turbulent liv på jakt etter ro og noen som kan elske henne så høyt og på den måten som hun hadde drømmer om og trengte. (...) Hun kan etter noen uker konkludere med at hun har truffet den rette, og at det kjennes så overbevisende sterkt for henne at hun ikke har motforestillinger eller tvil. (...) (Kvello 2011,205).

Yvonne, eller morens subjektposisjon, blir skrevet frem som den trengende, og dermed kan leseren antyde at moren trenger så mye kjærighet, at hun ikke kan gi. Her blir også det impulsive skrevet frem som en egenskap ved moren, samt en lav vurderingsevne i valget av menn. Det er det trengende behovet for kjærighet som får styre morens valg.

Yvonne har to døtre: Cindy på 13 år og Sanne på snart ni. Yvonne forteller at hun finner mye støtte i Cindy. (...) Så når livet butter imot, er det ingenting som hjelper Yvonne så godt som å snakke med Cindy. (Kvello 2011,205).

Her fører forfatteren leseren inn i sitt mønster: den barnevernfaglige leser vet at barn ikke skal brukes som støtte for de voksne, og leseren forstår at Yvonne som mor ikke er bra nok.

Yvonne forteller at hun prøver å skjerme Cindy for voksentemaer, men det er vanskelig for Cindy er så klok og leser mor så godt at hun ikke kan nekte for det hun bærer på. (Kvello 2011,205).

Mors fremstilling av datteren, konstruerer mors subjektposisjonen videre: mor er mammaen som bruker barnet sitt. Hun ser sine behov fremfor barnets, hvilket er koplet til diskursen om psykiske lidelser som tidligere nevnt.

Det at Cindy blir beskrevet som klok virker ikke troverdig i den forstand som Yvonne bruker det på. Barnet forstås som en brikke i morens liv.

Men, jeg vil også si at barnet i eksemplet fremstår som objekt: Barnet har ingen handlende muligheter, og blir bare skrevet frem gjennom moren.

Så i stedet for å ikke si noe som vil uroe Cindy, forteller hun heller slik at Cindy slipper å gruble. Å fortelle litt gir bare grobunn for spørsmål, så Yvonne forteller det heller som det er. Yvonne legger til: Barn forstår så uendelig mye mer enn vi voksne tror. (Kvello 2011,205).

Her bruker forfatteren et retorisk grep gjennom det siste utsagnet. Moren har mistet sin troverdighet. Hun er ikke god nok omsorgsgiver for sin datter: hun er blitt interpellert i en subjektposisjon hvor hun har vært mest opptatt av å se seg selv. Når forfatteren bruker dette utsagnet til sist, viser han hvordan uttalelser som dette, er destruktive/ dysfunksjonelle. Det er en måte å skrive frem hva som tilhører barnevernsarbeidet.

4.10.1 Den røde tråden

Historien peker implisitt på den kausale forbindelsen mellom omsorgssvikt i generasjoner. Det er ikke beskrevet eksplisitt at Yvonne har vært utsatt for omsorgssvikt, og derfor jakter på ro og kjærlighet, men derimot kan det implisitt peke på at hun også har vært utsatt for omsorgssvikt. Eksemplet er skrevet slik, at Yvonne blir en gjenkjennelig mor i barnevernet, med ustabil livsførsel, hyppige bytter av menn og evner ikke å se barna sine, men ser derimot

seg selv. Barnet fremstår med dette som offer, og mor er motstanderen, eller om man vil, overgriperen.

4.11 Når barnevernet prøver å hjelpe, men mor bare roter

Dette eksempelet er hentet fra kapittel åtte «*Barn med og barn av foreldre med psykiske lidelse*», og kalles «*En svakt utbygget sekundærprosess*». Her får vi møte en mor og en datter. Faren er fraværende, og har vært det helt siden unnfangelsen. Tittelen på eksemplet viser til tidligere beskrevet teori i boken om sekundærprosesser, hvor sekundærprosess forstås som en grunnleggende dimensjon i menneskers psyke. Den begynner å utvikle seg i slutten av førskolealderen, og som innebærer blant annet å kunne utsette behov (Kvello 2011,215). Den svakt utbygde sekundærprosessen forstås hovedsakelig å være rettet mot moren, Rikke, men delvis også mot barnet, Marita. Marita går på ungdomsskolen og har en del vanskeligheter. Rikke søker råd hos andre, men følger ikke rådene spesielt godt. En dag tropper hun opp på barnevernets kontor og ber om at enten må Marita plasseres, eller så må hun få hjelp av BUP. Barnevernet på sin side prøver alt de kan å bistå og hjelpe, men Rikke (og noen ganger Marita), saboterer.

Marita har mye å ta opp med helsesøster da hun stadig er i konflikt med noen – jevnaldrende så vel som voksne- fester jevnt og trutt sammen med eldre gutter, og for tiden har hun en kjæreste på 28 år som flere i hjelpeapparatet har hørt om som en som langer dop, er uten arbeid og ikke i et utdanningsløp. (...) (Kvello 2011,219).

Maritas konfliktfylte (atferd) er en karakteristika vi tidligere har sett vært knyttet opp mot subjektposisjoner i barnevernet knyttet til psykiske lidelser. Maritas kjæreste tilskrives en subjektposisjon som bærer negative karakteristika i barnevernsøyemed gjennom å blant annet være kjent i hjelpeapparatet. Vi forstår at Marita er på vei i feil retning. Marita kan også forstås å besitte en offerposisjon ettersom kjæresten er mye eldre enn henne, driver med dop, og er ellers bærer av noe jeg vil kalle stereotypisk atferdsproblematikk. Jeg mener beskrivelsene av Marita og hennes kjæreste trekker på en diskursiv oppfatning om ungdom og atferdsproblematikk i barnevern.

Maritas mor, Rikke, er fortvilet og ringer i perioder lærer, helsesøster eller andre som kjenner Marita, for å høre hva de vet, og hva hun skal gjøre med situasjonen. Rikke er ivrig etter å søke råd fra kreti og pleti, men hun følger få eller ingen av dem. (Kvello 2011,219).

Gjennom dette utsagnet vil jeg si at mor tilskrives ustabilitet. Det er ingen dybde, hun søker råd på overflaten, men tar det ikke til seg. Utsagnet om *kreti og pleti* gjør mors subjektposisjon lite seriøs. Samtidig fører forfatteren sin leser inn i en mulig diskursiv oppfatning av barnevernsfamilier: mennesker som på ett nivå vil, men som bare ikke får det til. De er ikke gode nok.

Marita endrer seg ikke til det bedre, snarere forverrer forholdene seg med skolefravær, hun gjør ingen lekser, fester mer, lyver om hvor hun er og hvem hun vanker med. Rikke blir nervøs av slikt og synes det er hardt å stå i det og ikke ha noen ved sin side (Maritas far forduftet snart unnfangelsen var et faktum). Det er nok noe av årsaken til hennes omfattende søking av råd hos andre. (Kvello 2011,219).

Marita lyver, hvilket forstås som en egenskap som nå knyttes til hennes personlighet. Utsagnet om at *Rikke blir nervøs (...)* mener jeg at Rikke posisjoneres ved at hun først og fremst trenger støtte selv, og gjennom dette i hovedsak er opptatt av seg selv, ikke barnet sitt, hvilket vi har sett er gjentagende tenkning knyttet til *de med psykiske lidelser*. Fars fravær forstås som årsak til mors søking av råd hos andre.

*En dag tropper Rikke fortvilet opp på barnevernets kontor og trygler om at enten må de få Marita til BUP, eller så får de overta omsorgen for Marita. Rikke makter ikke ha henne hjemme hos seg – det blir altfor mange konflikter som psyker ut begge. (...)
Rikke har vært hos fastlegen og fått beroligende medikamenter, hun er sykemeldt fra vaskejobben sin, og hun vet ikke sin arme råd. (...)(Kvello 2011,219).*

Rikke begynner å fremstå som det som innledning til kapittel fire karakteriserte de psykisk syke som. Rikke er sykemeldt fra jobben sin, og jobben hun har er dessuten av lavere rang. Her kommer også klasseperspektivet inn. Det er interessant at forfatter finner det nødvendig å ha med klasseaspektet i sin beskrivelse av moren, og at nettopp dette skal gjøres gjeldende. Mors subjektposisjon fremstår som ustabil, nervøs og lite tilregnelig.

Tirsdagen med time på BUP kommer. Litt utpå dagen ringer barnevernkonsulenten for å høre med Marita hvordan timen på BUP hadde gått. Det er Rikke som svarer på Maritas telefon. Hun sier de ikke hadde vært på BUP, de trodde nemlig at det var på torsdag –de hadde lest feil, for begge dager begynner jo med T, det er lett å blande sammen. (Kvello 2011,219).

Det som ikke sies her er at mor er en som kommer med dårlige begrunnede unnskyldninger, hvilket gjør at mor fremstår som lite troverdig. Utsagnet bidrar også til å skrive mors subjektposisjon som ansvarsløs og ustabil. Jeg vil bruke et litt folkelig begrep og hevde at forfatteren posisjonerer mor som «dum».

Nok en gang ringte barnevernkonsulenten til BUP og ba tynt om at de sendte enda en innkalling. BUP var en velvillig instans som ga dem enda en time. Denne gangen hentet barnevernkonsulenten Marita og kjørte henne til BUP og deretter kjørte henne til skolen. (Kvello 2011,219).

Både BUP og barnevernkonsulenten strekker seg for Marita og hennes mor. Det skapes en klar distanse mellom Rikke og Marita (brukerne), og de offentlig ansatte. De offentlige ansatte blir nærmest ofre for Rikke og Maritas motvillighet og sabotasje. Avsnittet peker mot at tiltakene ikke nytter. Dette kan forstås å trekke på en diskurs i barnevern: ved å sette inn hjelpetiltak etter hjelpetiltak kan situasjonen i virkeligheten forverrer seg for barnet.

En morgen etter at sentralbordet i kommunen har åpnet, ringer en gråtkvalt Rikke skolehelsesøster og sier at hun og Marita må få komme til henne og snakke nå med det samme. (...) Helsesøster forteller at hun har helsestasjon denne dagen (...), men at hun kan møte dem dagen etterpå. Da svarer Rikke at det ikke er noen vits, det er altfor altfor sent. (Kvello 2011,220).

Eksemplets tittel gjør seg gjeldende: mor kan ikke utsette behov, hun må ha hjelp av helsesøster umiddelbart. Helsesøsters subjektposisjon trer frem som velvillig og behjelpelig, hun vil strekke seg for Rikke og Marita.

Eksemplet avsluttes med:

Derfor takker hun nei til samtale – slik hun har gjort mange ganger før når hun har vært sikker på at når alt er bra, så blir det slik. Men slik blir det ikke (Kvelling 2011, 220).

Her kommer moralen frem, og teksten stadfester at mor ikke kan forandre seg. Hun blir ikke bra nok, og situasjonen vil ikke bli bedre.

4.11.1 Den røde tråden

Den røde tråden forstås å knyttes opp mot dårlig omsorgsutøvelse, hvor mor er motstanderen i barnevernets arbeid. Barnets destruktive atferd årsakforklares til mors omsorgsutøvelse.

Problemet i historien er at barnevernsarbeidet gjøres feil: de hjelper og hjelper, men det nytter ikke. Barnevernet og de andre hjelpetjenestene er hjelperen i historien.

Barnevernet og de andre hjelpetjenestene, i tillegg til barnet, blir offer for mors ustabile atferd. Det er allikevel barnevernet som fremstår som den ansvarlige i dette, og det pekes mot at barnevernsarbeidet blir utført feil: barnet er ikke øverst i *lojalitetshierarkiet*. Derfor blir både barn og hjelpere ofre for mor. Jeg mener løsningen i historien peker mot å flytte barnet, hvilket trekker på en diskurs om det handlende barnevern med barnet øverst i lojalitetshierarkiet.

5. Oppsummerende refleksjoner

Jeg vil i første del av dette kapittel samle mine analytiske resultater stykkevis i de subjektposisjoner jeg har funnet mest relevante. Jeg har valgt følgende subjektposisjoner «barnet», «mor», «de med psykiske lidelser», «barnevernere og andre yrkesgrupper», «fortelleren», «barnevernsarbeidet» og «omsorgssvikt».

Etter jeg har redegjort for de ulike subjektposisjoner, følger en diskusjonsdel hvor jeg vil diskutere hva jeg har forstått som bokens hovedbudskap.

5.1 «Barnet»

I de tekstene jeg har analysert, har barnet sjelden blitt gjort gjeldende annet enn gjennom å gjøres til offeret i fortellingene. I tekstene «Barna som ansvarlig for mors helse» og «Å overse signaler på å lide overlast», gis barnet en (hva jeg vil kalle) liten mulighet til å uttrykke sin

situasjon. Hovedsakelig er det derfor andre subjektposisjoner som gjøres til «snakkende» i historiene og barnet forstås derfor som lite snakkende. Barnet er også sjeldent handlende. I eksemplet «Fra et flatt til et insensitivt samspill» gis barnet mulighet til å vise at det ikke liker det mor gjør, men dette er ikke en fremtredende mulighet hos barnet i mitt analysemateriale. Når barnets atferd blir gjort gjeldende er det ved atferdsproblematikk. Dette relateres til foreldrenes manglende kompetanse som omsorgsgivere ved at foreldrene direkte eller indirekte utsetter barnet for skade. Et eksempel som skiller seg fra de andre (hvor barnets atferd ikke relateres til foreldrene) er i «En vettskremt gutt». Der er ikke årsaken til barnets (destruktive) atferd tillagt foreldrene, men årsaken ligger i at gutten er nærmest psykisk utviklingshemmet, og at dette ikke er utredet.

Barna forstås derfor ofte som forsvarsløse ofre. Når barna beskrives med destruktiv atferd handler det om at de vil uttrykke noe, som igjen peker på en kausal sammenheng mellom barnets atferd og foreldrenes (oftest mors) manglende omsorgskompetanse.

Barnet forstås derfor snarere som et objekt for dårlig omsorgsutøvelse, enn som et snakkende, handlende barn.

5.2 «Mor»

«Mor» er den mest fremtredende subjektposisjonen i de utvalgte tekstene. «Mor» siteres i større grad enn andre subjektposisjoner. Mor er ofte alene med barnet, og ofte er hun psykisk syk. Muntlige begreper som «vettaskremt» blir brukt om mor.

Kategoriseringen *de med psykiske lidelser* er ofte nettopp knyttet til moren i tekstene. Når klasseperspektiver dras frem, befinner moren seg fra lavere klasser gjennom å ha dårlig råd/vaskejobb eller gjennom at jobb ikke gjøres relevant. I flere tekster, som for eksempel i «En svakt utbygget sekundærprosess», fremstår moren som «dum» ved å komme med «dårlige unnskyldninger» om hvorfor hun og datteren ikke følger opp avtaler.

5.3 «De med psykiske lidelser»

Denne subjektposisjonen gjøres særlig relevant i boken. I forordet ble denne gruppen fremhevet som viktig i barnevernsarbeid og for andre profesjoner. «De med psykiske lidelser» blir karakterisert med en rekke negative egenskaper knytte til personlighet. Psykiske lidelser ser ut til å preges av et deterministisk syn. Jeg mener med dette at psykiske lidelser ikke kan bedres: det arves i generasjoner og blir værende.

5.4 «Barnevernere og de andre yrkesgrupper»

Barnevernsansatte skal ha en klar distanse til emosjoner i sitt arbeide. Barnevernsarbeideren er ofte er alene om å innta barnets perspektiv. Andre yrkesgrupper som er i kontakt med den/de samme brukerne tar ofte foreldrenes perspektiv.

Det er en rangering av yrkesgruppene. De som har mor nærmest, og derved er lengst fra barnevernet og dets perspektiv, ser ut til å være mors lege, psykiater eller nav ansatt. De yrkesgrupper som forstås å være nærmere barnevernet er helsesøster, lærer og jordmor.

Jeg tolker årsaken til dette handler om at de yrkesgrupper som forstås nærmere barnevernet, har mulighet til å observere barnet.

Overlegen i eksemplet *Fra et flatt til et intensivt samspill* ble gjort gjeldende som suveren og bedrevitende. Dette skaper en distansering mellom barnevernet og overlegen.

De yrkesgruppene som har nærmere kontakt med foreldrene (mor) fremstår ofte derfor som motstander i barnevernsarbeidet.

5.5 «Fortelleren»

Fortellerens sosiale identitet som «barneverner» forstås å være basert på en kollektiv identitet med leseren. Men den er midlertidig. Tidvis konstruerer fortelleren et fellesskap med barnevernsarbeideren basert på en felles identitet gjennom «vi'et». Andre ganger inntar han en autorativ posisjon der han legitimerer sin kunnskap og virker instruerende.

Ved at fortelleren allierer seg med barnevernet og dets ansatte, vil det gjennom denne alliansen være lettere at leseren godtar det forfatteren skriver. Gjennom å skrive teoretiske perspektiv ned, hever han også noe opp: det praksisrettede og handlende barnevern.

I forordet har jeg sett hvordan forfatteren posisjonerer seg, og gjennom dette legitimerer sin kunnskapsforståelse og sitt budskap.

5.6 «Barnevernsarbeidet»

Eksemplene og kasesfortellingene gir et inntrykk av at barnevernsarbeidet skal være handlings og løsningsorientert. Løsningen er gjennomgående å flytta barna fra foreldrene (mor). Når frivillige hjelpetiltak beskrives i eksemplene, ser vi det gjennomgående har en uheldig utgang. Det handler ofte om at man ikke har kartlagt saken godt nok på forhånd, og at saken er forvaltet ut fra feil paragraf. Det er derfor nærliggende å tenke at barnevernsarbeidet skal inneholde systematisk kartlegging: det skal være et handlende barnevern fremfor et

snakkende barnevern. Barnevernsarbeidet innebærer først og fremst å ha barnet øverst i «lojalitetshierarkiet»; det er barnet som barnevernere skal være lojale mot. Begrepet om lojalitetshierarkiet stadfester at det er et hierarki og en forskjell i interesser: det er foreldrene mot barna.

Godt barnevernsarbeid forstås dessuten å handle om å forstå årsaken bak barnets atferd. Ofte har vi sett at årsaken til barnets atferd, handler om svikt av ulike slag hos foreldrene (med vettskremt gutt som eneste unntak).

Godt barnevernsarbeid innebærer å ikke belaste brukerne unødige, og det handler om å se etter mønstre.

I eksemplet «Å overse sterke signaler på å lide overlast» har mor fått lede an prosessen i barnevernsarbeidet, hvilket får en uheldig utgang. Det å la foreldre (mor) lede an, skrives derfor ned.

5.8 «Omsorgssvikt»

Jeg har sett at det ofte er en kausal sammenheng mellom å bli utsatt for omsorgssvikt og siden utsette egne barn for omsorgssvikt. Jeg har sett at de omsorgsviktende mødrene ofte er alene med barna: enten som alenemødre eller med fraværende fedre/ stefedre på grunn av arbeid borte (på sjøen).

6. Diskusjon

Jeg mener gjennom de analytiske resultatene at prestisjen i teksten er å skrive barnevernsarbeidet opp, og de andre yrkesgrupper skrives ned.

I barnevernloven§3-2 er det nedfelt krav om tverrfaglig samarbeid på kryss av instanser⁸.

Dette poengterer også fortelleren i sitt forord ved å skrive at barnevernet skal samarbeide med andre. Samtidig gjør tekstene det motsatte av å fremme samarbeid: tekstene trekker andre yrkesgrupper ned ved å heve barnevernsarbeidet opp i en særegen posisjon. Den posisjonen som ofte er alene om å ha barnets perspektiv.

Fortellerens fokus på lojalitetshierarkiet blir også en viktig motsetning i teksten når nettopp barna blir i grove trekk fremstilt som ofre: de handler ikke mye, de snakker ikke mye og de snakkes ikke mye med. Slik blir «lojalitetshierarkiet» er en av tekstens motsetninger.

Jeg har sett at Kvello argumenterer for systematisering i barnevernundersøkelser. Dette kan gjøres gjennom å se etter gjenkjennelige mønstre. Disse mønstrene har jeg sett skaper stereotypiske identiteter knyttet brukerne. Man kan derfor bli bekymret for om stereotyper skal få forrang i barnevernsarbeidet, og om nyanserte beskrivelser skal komme i bakgrunnen for stereotyper. Et spørsmål jeg blir sittende med er: er dette et hensiktsmessig kunnskapsgrunnlag? Og er det sånn at stereotyper overflødiggjør omfattende undersøkelser i barnevern?

Med henhold til systematisering av kunnskap, så peker forfatteren på at systematiseringen og kartleggingen skal bidra til at man belaster familien unødige, og man skal bruke informasjonen som allerede foreligger. Dette forstås å trekke på forståelse om at det er belastende for brukere å være utsatt for en barnevernsundersøkelse, og at det å stadig innhente informasjon kan belaste brukeren unødige. Derfor kan dette forstås som brukervennlig argument.

Samtidig er dette en forenkling, for på en annen side kan man tenke seg at det å være utsatt for en barnevernundersøkelse er belastende i seg selv, og å bruke boken som argumentasjon på at undersøkelsen blir mindre belastende for bruker, kan forstås som et salgstriks for bokens inntekt. Man kunne snudd på det, og tenkt at det fantes måter å samle informasjon på som nødvendigvis ikke belastet brukeren.

⁸ http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

7. Konklusjon og avslutning

Ved oppgavens begynnelse stilte jeg spørsmålet:

Hvordan konstrueres barnevernsarbeidet og dets involverte i teksten, og hvordan posisjonerer forfatteren seg i sine beskrivelser?

Analysen viser at godt barnevernsarbeid handler om å se etter mønstre hos brukerne. Jeg fant at brukerne ofte tildeles stereotypiske identiteter. Stereotypene gjør at typer i barnevern kan bli gjenkjennelige, og det blir derfor lettere å se mønstrene når man kjenner stereotypene. Godt barnevernsarbeid er også det handlende barnevern, og handlingene er ofte rettet mot omsorgsovertakelse av barnet.

Analysen har også vist en hierarkisk rangering av barnevernsarbeideren og andre yrkesgrupper, hvor barnevernsarbeideren løftes opp gjennom å være den eneste med barnets perspektiv. De andre yrkesgruppene blir ofte motstander av barnevernsarbeidet.

Jeg har sett at boken tilbyr konkrete, systematiske verktøy til barnevernsarbeidet, og på denne måten kan den forstås å heve prestisjen i barnevernsarbeidet. Boken blir et bidrag for barnevernsarbeideren å håndtere faget sitt. Barnevernsarbeideren behøver derfor ikke sette jobben ut til andre, eksterne yrkesgrupper.

Jeg dukket ned i boken «Barn i risiko» med et sosialkonstruktivistisk utgangspunkt. Dette med en tanke om at det finnes diskurser som vi er en del av, som vi gjør og reproducerer. Det er derfor ikke for å «ta» eller «avsløre» forfatteren jeg har hatt som mål, men å se etter hvilke diskurser han trekker på og hvilke diskurser som eventuelt fremmes/reproduseres/skapes.

Jeg valgte å kalle oppgaven min «Barnevernets prestisje» hvilket viser til en av mine viktigste resultater i denne oppgaven. Jeg mener å ha sett at boken «Barn i risiko» er et konkret middel for å øke prestisjen i barnevernet. Jeg begrunner dette særlig i analysen av forordet, og innledende tekst til kapittel en. Gjennom for eksempel å hevde at det er en fare forbundet med å sette jobben ut til andre eksterne, og samtidig fremme boken som et konkret middel for å unngå det, skrives boken frem som et redskap til å beholde barnevernsfaget hos barnevernsarbeideren. Det er dermed barnevernets prestisje som jeg opplever som en rød tråd gjennom tekstene.

Gjennom å skissere andre yrkesgrupper som å ikke dele barnevernets perspektiv, eller ikke være handlende for barnets beste, blir barnevernet enestående i sin profesjon. Når forfatteren i tillegg til å posisjonere andre yrkesgrupper, også posisjonerer seg som alliert med barnevernsarbeideren, vil leseren (den gode barnevernsarbeideren) enkelt kunne følge forfatterens budskap.

De stereotypiske beskrivelser av brukere og andre yrkesgrupper lager inn og utgrupper, hvor barnevernet hovedsakelig er inn-gruppen. Gjennom dette vil vi kunne oppnå et konstruert skille om god og dårlig, hvor det ofte er gitt at saksbehandler presenterer det gode, og brukeren og de andre yrkesgrupper presenterer det dårlige.

Teksten i forordet virker på mange måter reklamerende for boken, en måte å fremme den på. Det er derfor ikke lenger (for meg) bare en historie om bokens tilblivelse, men også en tekst som bærer et konkret budskap; nettopp hvorfor denne boken er nyttig, hvis ikke essensiell, i feltet. Det fremstilles på en måte slik at det er den standardiserte fremgangsmåten i barnevern som vil gagne alle best; både de som jobber med det, og de som er brukere. Disse budskap fremmer innledningen til første kapittel.

Jeg har etter min lesning og analyse, forstått i enda større grad hvor komplekst barnevernsfeltet er, og at Kvellos modell er en måte å håndtere kompleksiteten på. Den er dog ikke enestående, og den må utsettes for kritisk blick, særlig fordi den benyttes i så stor grad i feltet.

Det muntlige og «ikke akademiske» språket i fremstillingene setter tekstene inn i en ikke-akademisk sjanger, hvilket forstås som uvanlig i en fagtekst.

Jeg blir til sist sittende igjen med spørsmål om hvilke konsekvenser vil det vil ha for brukeren med et kunnskapsgrunnlag i barnevern basert på stereotypiske fremstillinger av bruker. Jeg setter spørsmåltegn ved om dette er et hensiktsmessig kunnskapsgrunnlag i barnevern.

Litteraturliste

Aasletad, Petter. 2007. *PASIENTEN SOM TEKST Fortellerrollen i psykiatriske journaler Gaustad 1890-1990*. 2 utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Aronsson, Karin. 2004. «Fallstudien som metod» I *Havarier i social barnavård? Fem fallstudier* red. Andersson, Gunvor og Karin Aronsson. Stockholm: Forlagshuset Gothia

Berger, Peter L. og Thomas Luckmann. 2011. *Den samfunnsskapte virkelighet*. Oversatt av Frøydis Wiik. Bergen: Fagbokforlaget. Opprinnelig publisert som *The Social Construction of reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge* (1966).

Bergström, Göran og Kristina Boréus. 2005. «Samhallsvetenskapelig text- og diskursanalys», I *Textens mening og makt Metodebok i samhallsvetenskapelig text- og diskursanalys*, red. Bergström, Göran og Kristina Boréus. Lund: Studentlitteratur

Bergström, Göran og Kristina Boréus. 2005. «Diskursanalys», I *Textens mening og makt Metodebok i samhallsvetenskapelig text- og diskursanalys*, red. Bergström, Göran og Kristina Boréus Lund: Studentlitteratur

Esmark Anders, Lautsen, Carsten Bagge og Niels Åkerman Andersen. 2005.

«Socialkonstruktivistiske analysestrategier –en introduktion» I *SOCIALKONSTRUKTIVISTISKE ANALYSESTRATEGIER*, red. Esmark, Anders, Carsten Bagge Lautsen og Niels Åkerman Andersen. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag

Derrida, Jacques. 1969. *De la grammatologie*. Paris: Minuit

Engebretsen, Eivind og Marit Haldar. 2010. «Annerledeshet og medvirkning Er det plass til en sårbar klient?» I *Annerledeshet Sårbarhetens språk og politikk*, red. Kristeva, Julia og Eivind Engebretsen. Oslo: Gyldendal Norsk forlag

Eriksen, Anne, Ellen, Kkrefting. og Anne Birgitte Rønning. 2012. «Eksemplets makt», I *EKSEMPLETS MAKT Kjønn, representasjon og autoritet fra antikken til i dag*, red. Eriksen, Anne, Ellen Kkrefting og Anne Birgitte Rønning. Oslo: Spartacus forlag

Greimas A.J. 1987. *On meaning. Selected Writings in Semiotic Theory*. London: Frances Printer

Haldar Marit og Eivind Engebretsen. 2009. «Et nederlagsnarrativ». *Sosiologi i dag* 4:57-52.

Kristeva, Julia.1974. *La revolution du langage poetique*. Paris: Seuil

Kvellido, Øyvind. 2010 *BARN I RISIKO SKADELIGE OMSORGSSITUASJONER*. 1. utgave, 2 opplag 2011. Oslo: Gyldendal Akademisk

Lincoln, Y. S. 1995. Emerging criteria in qualitative and interpretative research. *Qualitative Inquiry*, 1(3), 272-289.

Merrick, Elizabeth. 1999. "An exploration of quality in qualitative research: Are "reliability" and "validity" relevant?" I *Using qualitative methods in psychology*, red. Mary Kopola og Lisa. A. Suzuki. Thousand Oaks/London/New Dehli: Sage Publications. 25 - 36.

Nordtvedt, Per og Harald Grimen.2004. *Sensibilitet og refleksjon: filosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Søndergaard, Dorte Marie.2007.«Destabiliserende diskursanalyse: veje ind i poststrukturalistisk inspirert empirisk forskning», I *KJØNN OG FORTOLKENDE METODE METODISKE MULIGHETER I KVALITATIV FORSKNING*. 1 utgave, 3. opplag. red. Hanne Haavind.. Oslo: Gyldendal Norsk forlag

Thörn, Håkan. 1996. «Från medvetande till diskurs», Haften for Kritiska Studier nr 3.

Winther Jørgensen, Marianne. og Louise Phillips. 2013. *DISKURS ANALYSE som teori og metode*. 1.utgave 1999, 10 opplag 2013. Roskilde Universitetsforlag

Elektroniske ressurser

Fotnote 1:

<http://www.sv.uio.no/iss/forskning/prosjekter/disease-prestige/>

Fotnote 2:

<http://socius.sosiologi.org/2013/09/01/alle-sykdommer-er-like-men-noen-er-likere-enn-andre/>

Fotnote 4

<http://akademiskweb.com/index.asp?id=143362>

Fotnote 6

<http://synonymer.no/interpellere.html>

Fotnote 8

http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

